Adevărul în „afacerea Zig-zag"!

Senzaţionalele dezvaluiri ale domnului Ion Cristoiu, fostul director al popularei reviste!

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România serie nouă, nr. 31 (1277) octombrie 1990

Cît cheltuieşte o familie

Să luăm pentru calcul o familie mijlocie (patru persoane), cu amîndoi părinţii salariaţi la stat şi copiii elevi. Într-o singură zi, respectiva familie are nevoie pentru hrană de:

2 litri lapte	9 lei
2 pîini	11 „
1 pachet unt	12 „
1 kg. carne	43 „
1 kg. salam	50 „
2 kg. cartofi	16 „
1 kg. roşii	12 „
zarzavat pt. ciorbă	20 „
1/2 kg. brînză	20 „
2 kg. struguri	40 „
50 g. cafea	20 „
4 ouă	6 „
ulei, zahăr	5 „
	Total 264 lei

Admiţînd că „nota de plată" e umflată, să reducem mezelurile şi fructele la jumătate. Chiar şi atunci, suma nu va coborî sub 225 lei. Ceea ce, într-o lună, face nici mai mult nici mai puţin decît 6750 lei. Şi, băgaţi de seamă, n-am luat în calcul nici dulciurile (prăjituri, bomboane, ciocolată), nici băuturile (minimum 250 lei pe lună). Să adăugăm, acum, chiria, întreţinerea, lumina, abonamentul radio-tv şi pe cel telefonic, rechizitele copiilor şi îmbrăcămintea, abonamentele pentru transportul în comun, ziarele, cheltuielile neprevăzute. Limitate la strictul necesar, acestea înseamnă măcar încă 1500 de lei. Adică, în total, peste 8000 lei pe lună. Bineînţeles că frecventarea teatrelor, a cinematografelor, a sălilor de concert, achiziţionarea de cărţi, discuri etc. cumpărarea florilor şi a produselor cosmetice adaugă impresionantei sume alte cîteva bune sute de lei. Ca să trăiască decent, o familie de patru persoane are nevoie, aşadar, de un venit anual de aproximativ 100.000 lei!

Poate, în clipa de faţă, o familie cu două salarii medii să se întreţină? În nici un caz. Veniturile ei anuale abia dacă se ridică, în situaţiile fericite, la două treimi din minimul necesar. Iar situaţiile fericite sînt, în condiţiile rentabilizării unităţilor economice, pe cale de dispariţie. Îngheţarea pe şase luni a salariilor, solicitată de guvernul Român, presupune doar imposibilitatea creşterii acestora. Nu şi garantarea lor. Chiar şi cei ce-şi păstrează posturile în urma restrîngerilor de activitate şi a reprofilărilor au de suferit datorită flagrantei lipse de materii prime. Şi diminuarea salariilor are loc pe fondul vertiginoasei creşteri a preţurilor la produsele alimentare pe piaţa liberă, singura cît de cît aprovizionată.

Ce soluţii are omul aflat în situaţia de a nu-şi putea întreţine familia? Cea mai la îndemînă este furtul. Guvernul se plînge de îngrijorătoarea generalizare a hoţiei, însă nu se întreabă asupra cauzelor obiective ale acesteia. Or, principala cauză este drastica scădere a bugetului familiei. Dacă se fură într-un asemenea hal, la scară naţională, e semn că oamenii n-au din ce trăi. Arestarea cîtorva ageamii şi pedepsirea lor exemplară, fie şi printr-o procedură de urgenţă, nu rezolvă nimic, ci mimează numai rezolvarea. Sigur că există şi o altă soluţie: angajarea cetăţeanului în activităţi particulare, menite a-i rotunji veniturile. Dar cine e atît de naiv încît să se arunce orbeşte în necunoscut? Activităţile private au deocamdată un regim neclar, iar puţinele lucruri limpezi sînt sistematic tulburate de aparatul birocratic, parcă special conceput ca să le pună beţe în roate. Cîtă vreme guvernul nu va lua măsuri energice în favoarea privatizării, oferind populaţiei pauperizate şansa unor cîştiguri licite rezonabile, stîrpirea hoţiei generalizate va fi imposibilă.

Al. DOBRESCU

Într-o grădină
Lîng-o tulpină,
Zării o floare ca o lumină.

S-o tai, se strică!
S-o las, mie frică
Că vine altul şi mi-o ridică!

Ienăchiţă VĂCĂRESCU

„Cred că nu sînt marxist"

—Interviu cu premierul Petre Roman in „Der Spiegel"—

Prestigioasa revistă vestgermană, „Der Spiegel" (nr. 37/10.09.90) publică un interviu cu primul ministru al României, d-l Petre Roman, în care acesta recunoaşte deschis faptul că guvernul frontist a făcut în trecutul apropiat şi unele greşeli, mai ales în timpul evenimentelor sîngeroase din iunie, cînd minerii au acţionat „ilegal", precum se exprimă premierul. Participanţii la numeroasele demonstraţii anticomuniste din ţară şi de la Bucureşti „sînt oameni", afirmă premierul, „care nu vor să recunoască rezultatul alegerilor din 20 mai". Faptul că Iliescu a mulţumit minerilor a constituit, în opinia d-lui Roman, singura modalitate de a scăpa de ei. Referitor la fosta securitate, demnitarul român afirmă, că 4 000 de ofiţeri au fost excluşi din acest odios aparat, ceilalţi continuă să lucreze pentru că nu există probe concludente împotriva lor din care ar reieşi că s-au făcut vinovaţi de crime. El recunoaşte însă posibilitatea amestecului unor foşti securişti la organizarea represiunilor din iunie curent. Faptul că Marian Munteanu a fost arestat constituie în ochii premierului român salvarea acestuia! Tot atît de stranie este şi aserţiunea potrivit căreia evenimentele din decembrie au fost doar o revoluţie şi nicidecum o conspiraţie. Astfel d-l Roman contrazice pe Silviu Brucan şi pe Nicolae Militaru care au dezvăluit la 23 august în „Adevărul" detalii despre conspiraţia împotriva fostului dictator. Interviul amintit cu Brucan şi Militaru, de-altfel, a fost publicat şi-n cotidianul vest-berlinez „Die Tageszeitung" din 10 septembrie. Speculaţiile despre un iminent puci militar împotriva actualului guvern sînt respinse de către Petre Roman, ca şi faptul că demonstranţii antiguvernamentali ar fi „anticomunişti". Frontul Salvării Naţionale e caracterizat drept o formaţiune politică, transformată într-un partid care s-a rupt total de comunism şi care ar avea un program de centru-stînga. Dacă în ianuarie Roman a mai afirmat că nu ştie dacă e marxist sau ba, acum declară textual „cred că nu sînt marxist. Mă simt legat de bărbaţi ca François Miterrand, Felipe Gonzales, Franz Vränitzky şi Oskar Lafontaine". Referitor la programul economic adoptat în urmă cu cîteva săptămîni, premierul afirmă că el şi Iliescu sînt pentru măsuri economice radicale. Acest punct de vedere însă nu-l împărtăşesc mulţi din noul parlament pentru că, în urma dictaturii, ei s-au dezvăţat să gîndească independent. Tensiunile existente între sindicate şi noul guvern ar putea să ducă la noi confruntări. „Standardul de viaţă scăzut este urmarea productivităţii scăzute. Cine nu munceşte", spune primul ministru, „nu se poate aştepta nici la mai mulţi bani. Totuşi nu am de gînd să copiez în mod simplist economia de piaţă occidentală". D-l Roman respinge categoric aserţiunea lui Brucan că forţele pieţii libere ar acţiona doar în favoarea celor bogaţi. „Ideile lui Brucan nu sînt ideile Frontului". Ca posibil model pentru România e numită acum Austria. Embargoul împotriva Irakului, aflăm din interviul acordat revistei „Der Spiegel" de către Roman, a cauzat României mari pierderi, cifrate la peste 1,7 miliarde dolari. Aceste datorii ale Irakului faţă de România, plătite prin livrări de petrol, au fost îngheţate din pricina embargoului. Referitor la exodul românilor spre Occident şi, mai ales, la cel al romilor, premierul Roman e de părere că doar o îmbunătăţire a economiei ar contribui la încetarea acestui fenomen regretabil. Problema romilor n-ar putea fi rezolvată nici printr-o economie înfloritoare pentru că, aşa cum afirmă premierul textual, „cei mai puţini dintre ei doresc să devină cetăţeni normali. Dacă vom dispune de timp şi bani va trebui să creăm un program educaţional pentru această minoritate". Posibilitatea unei noi revoluţii, este respinsă categoric de către primul ministru: „Cine vorbeşte despre aşa ceva ignoră rezultatele alegerilor".

Berlin, 10.09.1990

Wiliam TOTOK

Tabachera cu pirati

Balada tristului marchiz Scrisă cu rîme pe oglinzi

Marchizul va intra la ora cinci
Şi cu nojiţele de la opinci
Muiate în parfum de-opoponax
O să te gituie.
Căci viaţa-i vax
Pentru o zgitie.

De clanţă
Va agăţa cea mai nostalgică
balanţă.

Pe-un talger o s-aşeze sînul
Tău drept tăiat cu foarfeca.
Pe celălalt crinul
Alb ca Antarctica.

Şi-n orice parte-o să se-ncline
Va rîde sacru:
Buzele negre, limba verde, dinţi
cu creste fine

Şi în fiacru
O să plece murmurîndu-şi „în zadar
o rogi: «Consacră-mi
Creştetul cu-ale lui gînduri»" pe cînd
ea-i cu cracii-n lacrimi.

Emil BRUMARU

Convorbiri (ne)literare cu cititorii

Se înmulţesc scrisorile pe care le primim de la cititori. Unele se referă la conţinutul revistei, la structura sa, altele la probleme mai generale privind viaţa socială, politică sau economică a ţării, în sfîrşit, numeroase scrisori ne semnalează diferite perturbări în difuzarea publicaţiei noastre prin abonamente sau prin reţeaua specializată. Unii cititori au observat, probabil, că o parte din sugestiile lor au prins corp în cuprinsul revistei, altele urmează să fie luate în consideraţie de acum încolo. Nu ni s-a părut însă suficient — în fond, revista noastră este deschisă dialogului şi, prin urmare, ne-am decis să inaugurăm această nouă rubrică în care vom încerca să răspundem nu tuturor — ar fi şi imposibil — dar la cît mai multe din scrisorile Dumneavoastră. Nu doar din politeţe, dar pentru că un asemenea dialog ni se pare absolut necesar. De asemenea, în săptămînile care urmează, vom relua şi rubrica **Convorbiri literare prin corespondenţă** destinată celor aflaţi la începutul activităţi iliterare. Nu ne rămîne decît să aşteptăm în continuare epistolele Dumneavoastră şi — în măsura posibilităţilor — să vă satisfacem doleanţele şi să vă evaluăm sugestiile. Vă mulţumim pentru încredere. Dar iată primele răspunsuri: ■ **Ilarion Chifan,** Brodina—Suceava. Nu sînteţi singurul care ne reclamaţi neprimirea abonamentului la revista noastră. Domnii de la **Poştă** ar trebui să ştie: chitanţa de abonament reprezintă un contract care implică, între altele, şi răspundere judiciară. Ar fi bine să reclamaţi la oficiul unde aţi înche[iat] abonamentul. Desigur că vom face şi noi toate presiuniel necesare. În ce priveşte autorii pe care doriţi să-i întîlniţi în paginile revistei, aţi observat — dacă între timp s-o fi reglementat cursul abonamentului! — că Dl. Paler are colaborări aproape constante, că Dl. Dan Petrescu a fost prezent trei numere la rînd. Vă asigurăm că pe cei mai mulţi dintre autorii vizaţi de Dumneavoastră îi avem şi noi în atenţie. În ciuda concurenţei reprezentate de celelalte peste 1 000 de publicaţii din România, sperăm să vă putem satisface şi alte preferinţe. ■ **Dr. Marius Cârlan,** Iaşi. Sînt de aceeaşi părere în ce priveşte necesitatea realizării unui veritabil „dialog social" şi a consolidării „societăţii civile" incipiente din ţara noastră. Avem în atenţie (şi în intenţie!) editarea, cu sprijinul şi al altor publicaţii din Iaşi, unui cotidian independent de informare. Alte aspecte ridicate în scrisoarea Dumneavoastră ar putea fi mai bine lămurite printr-o discuţie directă. Poate puteţi trece într-o zi pe la redacţie. ■ **Sabin Mihaela,** Bucureşti. Mulţumim pentru cuvintele bune pe care le aveţi pentru revista noastră. În ce priveşte problema abonamentului, la cele adresate D-lui Chifan, adăugăm speranţa noastră că schimbările dispuse de guvern la nivelul conducerii **Difuzării presei** vor determina o semnificativă îmbunătăţire a activităţii acestei instituţii. Ne-am gîndit şi noi la posibilitatea încheierii unor abonamente direct la redacţie, dar, din păcate, deocamdată nu dispunem de personalul necesar unei operaţiuni de asemenea amploare. ■ **Ioan Vornicu,** Timişoara. Ne bucură faptul că, deşi aflat tocmai în celălalt capăt al ţării nutriţi gînduri atît de calde pentru fraţii noştri din Basarabia şi din ţinuturile româneşti alipite Ucrainei. În ce priveşte articolul lui D. S[...] (aşa-i scrieţi Dumneavoastră numele), părerea mea este că fiecare om are dreptul la opinie proprie, deci şi el, dar şi Dumneavoastră, însă adevărul se află, de data aceasta, pe undeva pe la mijloc. ■ **Andrei Preoroşu,** Bucureşti. Pentru că sînteţi foarte tînăr, pentru că vă înţeleg dezamăgirea, pe care şi eu o încerc adesea, pentru că bănui în Dumneavoastră un posibil colaborator, reiau scrisoarea în întregime, mulţumindu-vă pentru cuvintele foarte amabile şi sperînd ca, măcar parţial să fie şi meritate.

Liviu ANTONESEI

P.S. Traducerea textului **În căutarea cuadraturii cercului sovietic** de Vladimir Bukovski, publicată în numărul trecut, aparţine Domnului **Laurenţiu Constantin.** Ne cerem scuze pentru regretabila omisiune.

---

de cînd colaboraţi cu securitatea română?
aceşti agenţi f. bine instruiţi au fost lansaţi anul acesta în ţări nato ca fugari
ce şi-au „aranjat" prieteni, burse etc şi vor crea reţele
trimiteţi-i înapoi acasă! – vor avea neplăceri faceţi ca ungaria!
1. vă asiguraţi liniştea
2. ne încurajaţi în acţiunile noastre

nume certe	EDUARD FILIP	Paris (Nanterre)	important!	20 ani
	RAZVAN NEAGU	Roma	idem – bunicul general	21
	PETRE DUMITRACHE	Copenhaga	mai puţin imp.	17

dejucaţi-le planurile! apăraţi-vă! încurajaţi-ne!

buc, dec 88

prietenii libertăţii

Metodele Securităţii

Acest document nesemnat a fost trimis în anul 1988 pe căi oculte Ministerului de Externe francez. Expeditorul, cadru didactic la o catedră de limba şi literatura germană universitară din România, a acţionat, în repetate rînduri, ca agent de influenţă, denigrînd atît persoane care au cerut azil politic în occident şi care au activat împotriva regimului Ceauşescu, cît şi scriitori germani originari din România. După revoluţie d-l X a continuat să publice în mai multe reviste şi ziare culturale. Dacă e de bună credinţă, văzînd acest document, poate ne dezvăluie într-o zi cine au fost cei care l-au îndemnat spre astfel de activităţi extraliterare şi extraculturale. (W..T)

Torturi cotidiene. Previzibile, imprevizibile...

1. Totul este previzibil...

Să-ncepem, dragii mei, cu televiziunea unde lucrurile sînt mai simple și, dacă putem spune așa, mai previzibile decît în presa scrisă. Deci, dacă deschidem cumva televizorul și ni se anunță un dialog al Președintelui cu țara vom ști că, de fapt, vom asista la un dialog între un Președinte și un Director-general (Emanuel Valeriu), dialog împănat cu agramatisme și surîsuri fezandate. Dacă (și, desigur, prin absurd !), apare cumva dl. Brucan, atunci lucrurile se schimbă, și se schimbă în bine mai ales pentru cei care vor ca „un cap să cadă" spre groaza deloc disimulată a d-lui Valeriu care va bîlbîi ceva în genul „da..., la figurat, nu ? adică demisie... altceva..." ; dar și reacția d-lui Brucan este previzibilă după interviurile acordate presei străine și *Pravdei* dîmbovițene, după cum si reacția d-lui Emanuel este previzibilă din motive pe care le-a *văzut* o țară întreagă. Ce să mai zicem despre dl. Roșiianus al cărui „profesionalism" a fost mult lăudat recent de dl. Roman în cadrul altui interviu. Era previzibil, plictisitor de previzibil că cele două starlete (Valeriu și Roșiianus) își vor împărți puterea, primul arondîndu-și Președintele, cel de al doilea Primul-ministru, probabil pe criteriile vîrstei, luptei de clasă, sexului și indiferent de religie. Și totuși, mă veți întreba, ceva, cît de cît imprevizibil, nu ne-a oferit televiziunea ? Ba da, cum să nu ? Ia amintiți-vă că sînt și filme, mai e și muzică, și fotbal.. cum să nu... Sînt de toate dragii mei, numai televiziune nu e. Dar și asta era previzibil !...

2. Totul este imprevizibil, exact așa cum era prevăzut

Să trecem dragii mei, la un subiect mai vast și, oricum, mai vesel decît televiziunea : *presa scrisă*. Aici, ei bine, aici e un teritoriu pentru a cărui explorare ne-ar trebui ani lungi, pentru că (și cine-ar fi visat vreodată ?...) există o *imposibilitate* prin definiție : nu se poate citi tot ce apare într-o singură zi măcar !... Totuși, cîteva scheme putem face. Avem presă de partid, avem presă independentă, avem presă tribună, avem presă care e și de partid și independentă și avem presa de ulei care nu funcționează, dovadă că s-au introdus cartelele. Dar mai avem și presa absconsă, presa poliției (de unde și denumirea : presari !), presa securității și presa S.R.I.-ului. Cotidiene, hebdomadare, mensuale, trimestriale și periodice fără peridiocitate prevăzută se întrec, prin gura mare a vînzătorilor ambulanți, să ne ofere marfă pe întrecute. N-am uitat, firește, presa prezidențiala și presa guvernamentala.

Este magic să observi cît de combativi au devenit unii gazetari cu state vechi de serviciu în slujba P.C.R.-ului, cît s-au radicalizat ei, ce combativi au devenit și, Doamne iartă-mă, parcă-s mai proști, mai gîngavi, mai lingușitori acum cînd, de, fac naveta între limba de lemn a vechilor(?) structuri și limba de tablă a noilor(?) oficialități. Este magic, dar și asta era previzibil. Era tot atît de previzibil pe cît era de evident ca și Nicolae Cristache și Cornel Nistorescu și Ion Cristoiu vor face presă de senzație, de bună calitate însă, că vor pedala pe reportajul fierbinte si mai puțin pe interpretare și analiză dar era absolut imprevizibil că Ion Cristoiu va fi debarcat de la *Zig-Zag* și înlocuit cu Adrian Păunescu !... a cărui operă încă mai miroase a... era să spun cu ce [illegible] de [illegible] de previzibil și imprevizibil Spineanu că era absolut imprevizibil ca dl. Cristoiu să fie mazilit de al Zig-Zag, revistă adusă de *el* la un tiraj de 600 de mii de exemplare. Dacă aflăm însă că madam Bucescu, sau cam așa ceva, angajată spălătoare de closete la mai sus menționata revistă, a trecut la *România Mare* și, mai ales, că este soția securistului Olimpian Ungherea, atunci imprevizibilul devine previzibil. Torturant de previzibil. Plictisitor. Ce să mai zicem de tortura zilnică numită *AZI*, scrisă de cei pe care-i numeam cîndva *păduchi de presă* (alcoolici și prostituate alungate din lupanare), transferați direct dintre faldurile izmenelor ideologiei comuniste în buricul mizer al fesenismului. (Ei, așa vă place iubiți admiratori ai *Adevărului, României Mari și Azi-ului ?)*

3. Ce mai era previzibil

În politică, plictiseală mare. F.S.N.-ul înaintează biruitor pe drumul înaintării noastre spre socialism și chestia asta se simte cel mai bine în măcelării, indicatorul de bază la români ; liberalii se scindează ; nici țărăniștii nu stau mai bine, dar la ei măcar deosebirile între fracțiuni nu sînt mari, așa ca putem spera într-o concertare atunci cînd va fi nevoie ; social-democrații (cei care ar trebui să-i fie dragi lui Iliescu, dar nu-i sînt) nici măcar scandaluri prin sciziparitate nu declanșează, așa că au ieșit din atenție și le dorim somn ușor. Alte partide mai răsărite, era previzibil, n-au răsărit că n-aveau de unde. Guvernul are intenții bune, dar n-are program și o scaldă terorizat de valul de greve care, iarăși previzibil, nu se va opri curînd. Ba, cum să vă spun, va lua amploare.

Era de așteptat ca, după ce euforia se va fi risipit și aerul de libertate va fi fost viciat de comuniști, disidenții să cadă primii în atenția plină de grații a comuniștilor — decavați și trimiși iarăși în rezistență, dar parcă ceva mai însingurați acum. Firesc, sînt mai radicali, mai combativi și lor li s-au relatat toți cei care, pînă în decembrie, n-au avut atitudine publică. Spre onoarea lor, sînt mulți și, cu timpul, cînd lucrurile se vor clarifica, se vor pomeni puși în dificila situație de a conduce și a lua decizii de importanță majoră. Prevăd aceasta în mai puțin de un an. Previzibil deci.

4. Ce era previzibil și totuși indolizabil

Era previzibil ca, dacă Eugen Barbu va trage lanțul la water-closetul său, la capătul traseului să iasă Corneliu Vadim Tudor.

Ceea ce era mai puțin previzibil era colaborarea cu fițuica girată de cei doi a d-lor Papu și Dan Zamfirescu. Dar dacă ne gîndim că dl. Barbu, din motive știute, a îmbrăcat de mult cioarecii protocroni și sumanul legionar, atunc, totul devine previzibil. Dacă ne gîndim la tenacitatea celui de al doilea în a-l considera pe Ceaușescu un reușit avorton exponențial pentru poporul român, atunci totul devine explicabil.

Dacă o să continuăm raționamentul vom vedea și de ce *România Mare* are un public atît de numeros racolat, îndeosebi dintre cei mai tarați dintre români: corespunde unei imense nevoi coprofage moștenită de la regimul căruia îi spuneam „trecut" dar, care, n-a trecut deloc..

Și aceasta-i cea mai neagră tortiune la care poate fi supus un popor : să-ți dorească schimbarea sistemului și să-și schimbe doar stăpînii. Cumplit.

(Va urma)

Dorin SPINEANU

Clipele vieții

Mihai URSACHI

Fecioară, Mumă și Regină (IV)

În secvențele anterioare am arătat câte ceva din tratamentul pe care comuniștii l-au aplicat deținutelor politice acolo unde „socialismul a învins" — în speță în țara noastră. Se știe însă că socialismul, aproape oriunde a „învins", a fost de fapt adus de armata roșie ; împrejurările în care această armată a putut ocupa o mare parte din Europa, motivele conflagrației, culpabilitățile etc. nu formează obiectul acestui articol. Pentru a se vedea modul cum „eliberatorii", în marșul lor victorios spre inima Europei au tratat femeile învinșilor, voi cita mărturia D-nei Leonora Geier, n. Caova, o cetățeancă braziliano-germană, care la finele războiului se afla într-un lagăr de concentrare german. Această mărturie a fost extrasă din volumul „Farsa reeducării", de Heinz Roth, Ed. H. F. Kathagen, 1974, pp. 7-8. Traducerea din limba germană îmi aparține.

„... În dimineața de 16 februarie (1945) o unitate sovietică a ocupat lagărul Vilmesee de lîngă Neustettin.

Comisarul mi-a adus la cunoștință într-o germană foarte bună că lagărul se desființează, și că tot personalul va fi transportat într-un lagăr de triere. Întrucît eu, ca cetățeancă braziliană aparțineam unei națiuni amicale, m-a însărcinat cu dirijarea transportului către Neustettin, în curțile unei foste turnătorii de fier. Eram cam 500 de femei și fete aparținînd serviciului de muncă din lagăr.

Comisarul ne-a tratat foarte politicos și ne-a arătat barăcile pentru lucrătorii străini de la fosta turnătorie. Locul era mult prea neîncăpător, ceea ce am spus comisarului. El a răspuns că oricum va fi doar provizoriu, și că eu pot sta în birou, lucru pe care l-am acceptat cu plăcere. Totodată mi-a ordonat să nu mai am nici un contact cu celelalte tinere, întrucît ele ar fi făcut parte dintr-o armată ilegală. La remarca mea că aceasta nu e adevărat, el a ripostat tăios că voi fi împușcată pe loc dacă mai spun așa ceva.

Am auzit deodată strigăte puternice și doi soldați roșii au adus cinci tinere. Comisarul le-a ordonat să se dezbrace. Cînd ele, din pudoare, au refuzat, mi-a ordonat mie să le dezbrac, și să-l urmez împreună cu ele. Am străbătut curtea către fosta bucătărie a fabricii, din care se scosese totul cu excepția cîtorva mese către fereastră. Era îngrozitor de frig și bietele tinere, goale, tremurau. În încăperea largă, cu faianță, ne așteptau cîțiva ruși, care făceau remarci — probabil foarte obscene — la adresa noastră. Fiecare cuvînt era însoțit de rîsete zgomotoase. Comisarul mi-a spus să iau aminte cum se face din oameni cârpe.

Au apărut doi polonezi, îmbrăcați numai în pantaloni, și la vederea cărora fetele au început să strige. Au luat-o repede pe prima și au îndoit-o cu spatele de muchia mesei până i-au trosnit încheieturile. Eram aproape să leșin, cînd unul a luat cuțitul și i-a tăiat sînul drept sub ochii celeilalte. Apoi și-a ținut o clipă răsuflarea și i-a tăiat și celălalt sân. N-am auzit niciodată un om strigând ca această fată. După această operație i-a înfipt de mai multe ori cuțitul în partea de jos a abdomenului, ceea ce a fost din nou însoțit de rîsetele rușilor.

Următoarea striga după milă, dar degeaba, căci fiind deosebit de drăguță, mi s-a părut că oroarea i s-a făcut deosebit de încet. Celelalte trei erau cu totul prăbușite, strigau după mamă și se rugau pentru o moarte rapidă, dar le aștepta aceeași soartă. Ultima era pe jumătate copil, cu pieptul abia dezvoltat, ei i s-a smuls literalmente carnea de pe coaste, pînă s-au văzut oasele.

Au fost aduse alte cinci fete, de data asta făcuseră o alegere mai bună, toate erau bine dezvoltate și drăguțe. Cînd au văzut corpurile predecesoarelor lor au început să plîngă și să strige. Au încercat, cu slabele lor puteri, să se apere. Dar asta nu le-a fost de folos. Uneia i-au tăiat trupul în lung și i-au turnat înăuntru o cutie cu ulei de motor pe care au încercat să-l aprindă. Un rus a împușcat-o pe cealaltă în organul genital, după care i-au tăiat sânii.

Au răsunat mari strigăte de bucurie când s-a adus un fierăstrău. Acum smulgeau sânii cu acest fierăstrău, ceea ce făcea ca bietele trupuri să înnoate într-o baie de sânge. O beție de sînge i-a cuprins pe ruși. Fetele erau aduse în goana.

Ca într-o ceață roșie vedeam îngrozitoarea lucrare, percepeam neîncetat urletele neomenești la martirizarea sânilor și gemetele ascuțite la mutilarea organelor genitale. Când nu m-au mai ținut picioarele m-au împins pe un scaun, comisarul se asigura tot timpul ca eu să văd, și în vreme ce eu încercam să vomit, chiar și ei își țineau răsuflarea. O fată nu s-a dezbrăcat complet, poate să fi fost ceva mai în vârstă decât celelalte, a căror vârstă era în jur de șaptesprezece ani. I-au stropit sutienul cu ulei și i-au dat foc, de data asta cu succes, și în timp ce fata urla, i-au înfipt în vagin o bară subțire de fier până i-a ieșit prin ombilic.

În curte, întregi grupuri de tinere erau lichidate cu măciucile, după ce cele mai drăguțe fuseseră selectate pentru această sală de martiriu. Aerul era plin de strigătele de moarte ale multor sute de fete. Totuși, în comparație cu ce se întâmpla aici, măcelul de afară părea uman. Un fapt îngrozitor era acela că nici una din fetele mutilate aici nu și pierdea conștiința. Fiecare a suferit mutilarea în completă conștiință de sine.

Îngrozite, toate erau identice în manifestări, aceleași rugi pentru milă, strigătul ascuțit la tăierea sânilor și gemetele la mutilarea organelor genitale. Omorul a fost întrerupt de mai multe ori pentru a îndepărta sângele și cadavrele.

Spre seară am căpătat o puternică febră nervoasă. Din acel moment mi am pierdut orice memorie, până în momentul când m-am trezit într-un spital. Între timp germanii recuceriseră Neustettin. După cum am aflat mai târziu, în cele trei zile ale primei ocupații rusești au fost omorâte circa 2000 de fete.

D-na Leonora Geier, n. Caova"

CAȚAVENCIADA

EPOCA LUI „CURAT-MURDAR"

Unul din lucrurile care au făcut parte din viața noastră de toate zilele „epocii de aur" a fost teroarea festivismului.

Presa, televiziunea, radioul, ședințele, vizitele de lucru — toate aveau grijă să ne asigure că trăim un timp cu totul și cu totul eroic: adică ne naștem, devenim adolescenți, iubim eroic, mîncăm, muncim și chiar murim ca niște eroi. Totul era numai zîmbet, numai recunoștință, numai „prietenie", numai cîntece de slavă, dimineața, la prînz și seara — tristă imagine ce ni se va asocia în veci și pururi pentru restul lumii.

Orice intenție critică era omorîtă în fașă (dreptul la critică al mass-mediei era oprit prin lege, rolul acestor organisme fiind de a se pune în slujba puterii, de „a contribui la înfăptuirea politicii de partid și de stat"); orice aluzie critică, oricît de vagă — să zicem de la TV la adresa unei neîmpliniri oarecare, era contracarată imediat de înșiruirea sufocantă a superlativelor calificînd epoca și pe conducători, încît rezultatul tabloului era ceva de genul oximoronicului „curat-murdar".

De altfel, simpla și tragica alăturare a unei realități sordide unei atmosfere festiviste, menite a adînci schizofrenia conștiințelor și vieților noastre, e echivalentul acestui absurd „curat-murdar", care, iată-l, coboară din „legendă" și din cerul abstract al unei realități lingvistice, pentru a arăta că la noi totul e posibil.

TEROAREA ȘI MIZERIILE „POLITICULUI"

După evenimentele din decembrie, eliberați de frică și de cenzură, ne-am regăsit din plin spiritul critic, trăsătură națională, cred eu. Criticăm în presă, la Tv, la mitinguri, la locurile de muncă, la cozi, pe stradă, la reuniunile intime...

Noi spunem că facem politică. Deci confundăm politicul cu critica (uneori chiar cu simpla „circotășeală").

Ce criticăm?

Îngenunchiați, umiliți, anihilați atîta timp de Putere, ne defulăm total, și acum, cînd e posibil, criticăm Puterea, pe toate tonurile ei, de multe ori, chiar nealegîndu-ne mijloacele. A devenit chiar o modă să critici puterea. Și, ca orice modă, și aceasta e torturantă, tiranică. (Semnificativă mi s-a părut o întîmplare, trăită de mine în iulie, la București: mă aflam cu trei prieteni în Piața Operei, la mitingul de protest pentru arestarea și deținerea abuzivă a lui Marian Munteanu. Doi dintre noi nu scandau lozincile, deși veniți acolo din bună credință. În jur am auzit vociferări: ăștia sînt oamenii lui Iliescu!).

Ne confruntăm, deci, la polul opus festivismului predecembrist, în compensație, cu o teroare a criticii, a politicului. Ca orice fenomen, și acesta are totuși o față și un revers.

Nu vreau să discut despre... fața lui, adică despre acea categorie de opozanți independenți care, „talonînd" puterea actuală în permanență, au fost în stare să-și sacrifice timpul, nervii, viața intimă și, în destule cazuri, sănătatea și integritatea fizică. Dar, mai ales, și-au asigurat eficiența protestului lor, pentru că mulți dintre ei acum să caute și căile practice, de organizare a masei pe care au strîns-o în jurul lor. Pentru aceștia, opoziția e o problemă de conștiință.

Vreau să mă refer la revers, deci la acea categorie de indivizi care au resimțit teroarea politicului altfel: ca singură cale de a-și cîștiga un capital moral, politic, de a-și rotunji o carieră.

Adică acei care au îngroșat rîndurile oportuniștilor și acum, deveniți mercenari ai opoziției, vor să-și vîndă cuvîntările, spectacolele, revistele, biografiile pătate iremediabil, conștiințele încărcate, „cultivînd" politicul, și nesacrificînd nimic.

Adică acei care-și pot spune liniștiți și cu cinism: „Am, n-am treabă, combat. Pică ceva!" Și multora chiar le-a picat, desigur. Înghesuindu-se să vorbească la mitinguri, să redacteze proteste și să strîngă semnături, să scrie articole dure, de principii intransigente, el, opozantul de azi, eventual deținutul de drept comun de ieri, sau pur și simplu persoana fără scrupule morale de ieri, urcă rapid. La polul opus lui, deținutul de drept comun sau persoana fără scrupule morale care, făcînd sluj F.s.n.-ului sau președintelui acum s-au strecurat în parlament. Curat-murdar...

Și iată așa, neavînd acoperire morală și faptică, această categorie de opozanți devalorizează protestul la adresa Puterii, așa cum un prozelit devalorizează prin mimetism formula maestrului.

DAR DE CE NUMAI PUTEREA?

Îmi este, desigur, foarte clar că la noi, pînă la impunerea unui sistem politic care să se autoregleze, puterea nu trebuie să fie scăpată din ochi.

Dar de ce numai puterea?

Opoziția noastră organizată în partide — inițial pe bună dreptate tratată tolerant, pentru a i se da timp să ajungă la maturitate — dovedește și acum, la aproape un an de la revoluție, aceeași slăbiciune și inconștiență. Să mizeze numai pe greșelile actualei echipe de la cîrmă pentru viitoarea campanie? Își face iluzii, atunci. O va costa!

Opoziția, deci, este la fel de vinovată de marasmul actual. De ce să i se treacă atunci cu vederea gafele, certurile penibile, inconsistența ideologiilor, incapacitatea de-a se racorda la tensiunea și „cerințele" momentului, incredibila lipsă de profesionalism de-a mai face act de prezență, chiar fără nici un loc în parlament, continuînd astfel să adauge o notă în plus de ridicol vieții noastre politice: Cațavenciadei noastre.

De ce să nu ne criticăm și pe noi, guvernații, alegătorii? De ce să nu vedem și răul, minciuna, corupția, oportunismul nostru cel de toate zilele? (Veți spune că presa a fost plină de atacuri de acest gen dar la noi presa a rămas tot ineficientă).

De ce?! Pentru că asta nu aduce glorie. Dimpotrivă, poate să-ți aducă acuzația de ceaușist, comunist, securist, nihilist etc. etc.

Fiți siguri, nu scap din vedere faptul că, în contextul dat, opoziție înseamnă delimitarea de Putere.

Dar delimitarea de Putere înseamnă și pregătirea structurilor care să o înlocuiască. E cazul deci să fie depășită „faza teoretică", ajutînd cu toate forțele ca aceste noi organisme să se constituie.

Dar, desigur, numai critica echipei aflate la putere aduce glorie.

Or, obsesia gloriei, trebuie să recunoaștem, e torturantă pentru fiecare dintre noi.

Mariana CODRUȚ

Prostia și avantajele stilistice

● INTELIGENȚA ȘI FAIMA

Prostia e fără îndoială torturantă. D. I. Suchianu, Mihai Ralea și alți doi, trei scriitori a căror inteligență ieșită din comun nu e îndeobște contestată (alt instrument de măsură nu avem...) i-au consacrat pagini memorabile. Ne putem totuși întreba de ce oameni fascinant de inteligenți, cu o putere de pătrundere a fenomenelor greu de egalat, nu devin automat scriitorii (sau măcar publiciștii) cei mai importanți.

Un răspuns ar fi cel dat de Thibaudet, care susținea că între talent și inteligență nu există o legătură obligatorie. Mai mult, am putea adăuga, anumite trăsături ale inteligenței ridică piedici în calea afirmării în rîndurile publicului larg.

● PUTEREA DE PENETRARE A FORMULELOR SIMPLIFICATOARE

Pentru că și obișnuințele mediului cultural sînt greu de disociat de adevărata viață a spiritului, majoritatea oamenilor trăiesc din/cu automatisme, fără a se gîndi măcar că pot exista și alte adevăruri. Ei nu se încurcă în nuanțe, îndoieli ș.a.m.d. Fenomenul nu e greu de observat. Înțelepciunea populară îl consemnează: „prostul crede întotdeauna că are dreptate". Aplombul pe care îl dă lipsa de îndoială derutează, cu atît mai mult cînd e descoperit în spațiul culturii, adică tocmai acolo unde se presupune că gîndirea rudimentară ar trebui să lipsească. Mai mult, atunci cînd descoperi ca această siguranță chiar favoriza accesul la notorietate. Există un soi de „șmecherie" în cultură, în publicistică în primul rînd, care ascunde de fapt un primitivism de-a dreptul periculos.

● ATITUDINEA FAȚĂ DE CUVÎNTUL SCRIS

Prostia pură și simplă, cea pe care o recunoaște toată lumea poate stîrni la urma urmei mai degrabă compătimire, ca orice infirmitate. Ea a fost chiar văzută în vecinătatea sfințeniei. N-am să intru aici în subtilitățile lui Dostoievski din **Idiotul**. Prostul ca... gazetar, în schimb e uneori depistat ca atare. Asta și pentru că există (exista?) la majoritatea românilor un respect cvasi mistic pentru cuvîntul scris. Oamenilor simpli li se pare (li se părea?) că tot ceea ce este scris este... legat obligatoriu de o gîndire superioară. Nici o clipă nu le-ar trece prin minte acestor naivi că prostia ar putea furniza chiar avantajele stilistice care să-i ... ncerească.

● CE VREA MARELE PUBLIC

Dacă prostul e mult mai sigur pe el decît cel care vede fenomenul în complexitatea lui îi va fi mult mai ușor să se exprime tranșant, să zgonească printr-un gest categoric orice îndoieli. Si una e să exprimi „certitudini", alta să te îndoiești tu însuți în fața cititorilor. Efectele stilului răspicat sînt fără greș. Mihai Ralea exprima astfel setea de claritate a mulțimilor: „Ca să ai succes, adică să fii selectat de societatea în care trăiești e necesar să te înscrii cu orice preț într-un anumit tip. Să oferi astfel mulțimii doritoare de claritate și simplificare o facilitate de clasificare, o comoditate de inserare în cadrele unui portret cu contururi simple și precise. Indiferent de natura și calitatea acestui portret. Să te poată încadra lumea în una din aceste rubrici: căutăciosul, diabolicul, sfîntul, machiavelicul, cinicul, violentul etc. etc." Observația, care are în vedere marele public e valabil însă în general și pentru mediul publiciștilor noștri. Numai formula simplă prinde repede interesul cititorului; cu cît un autor e ușor de clasificat, cu atît își găsește mai repede un loc al lui.

Inteligența e complexă, se va opune întotdeauna exprimării în radicale. E drept, uneori e nevoie de fermitate, ca în angajamentul politic, de pildă. Dar în alte sfere, sau chiar, în sfera politicului, partizanatul dus pînă în pînzele albe nu intră în cele din urmă în contradicție cu complexitatea pe care o presupune gîndirea fertilă?

● TONUL „CERTITUDINILOR" ȘI EFECTELE SALE CURATIVE

Oamenii de știință, adică tocmai cei care au fost nu o dată acuzați de literați că n-ar fi capabili să iasă din sfera lucrurilor exacte, au definit domenii în care sînt imposibile măsurătorile. Nu cred însă că ar fi prea mulți publiciști care ar fi de acord să renunțe la tonul lor sigur: ei nu admit relativitatea de nici un fel, ei sînt plini de ei înșiși și de certitudinile lor pînă la saturație. Altfel ar trebui să renunțe tocmai la tonul certitudinii care le-a făcut (dacă le-a făcut) posibilă fixarea în conștiința cititorilor. Pentru că ceea ce e spus tare și răspicat e întotdeauna auzit mai bine decît vorbirea normală sau cea modestă. Caragiale știa el ce știa cînd se oprea la zicerea în radicale. Un astfel de ton are, de altfel, efecte curative. Omul nu mai trebuie să gîndească, să se obosească — i se dă totul limpede, gata mestecat. De aici și avantajele stilistice: stilul în radicale e întotdeauna clar și viu colorat... (există, desigur, nepricepuți care pot exprima confuz chiar lucrurile simple: dar nu despre ei e vorba aici). Un om talentat va scoate din simplificări maximum de avantaje. Nu degeaba Caragiale a oferit un model de rezonanță națională. Tocmai pentru această rezonanță îmi permit să revin la același eseist citat mai sus, analist inegalabil al fenomenului românesc: „Spiritul facil la (Caragiale), într-o privință e identic cu spiritul propriu-zis. Viața trebuie luată ușurel, glumeț. Aplicația înseamnă pedanterie. Claritatea pînă la evidență trebuie să combată bogăția și fecunditatea. Ironia, persiflarea și hazul caracterizează pe omul inteligent. Cine n-are spirit sau măcar sarcasm și claritate limpede e, cu siguranță, un prost. Prost la Caragiale înseamnă inferior, o desemnare generală și vagă, în care intrau toate defectele închipuite, inclusiv cele morale (...) El a creat în plus, superstiția talentului, adică disprețul pentru firile profunde, bogate, dar greoaie ori stîngace. (...) Rezerva cea mare a intelectualității regățene contra unui om ca Iuliu Maniu de exemplu, aci își are origina". Găsim aici cîteva din rațiunile stilului publicistic — ironie, facilitate, veselie, lipsă de preocupare pentru problemele complicate, diletantism practical fără complexe etc. — care colorează mare parte din presa noastră de astăzi deosebind-o fundamental de cea occidentală, de pildă la care privește cu jind.

● AUTOMATISMELE

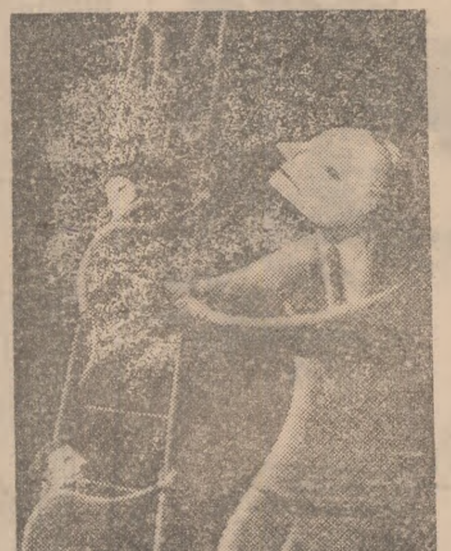
Tendința de a simplifica se întipărește de altfel într-un fel de gîndire comună care e întotdeauna manihe-istă. Totul e aici ori alb ori negru. Nuanțele sînt aruncate peste bord. Devin inutile. Nu va exista domeniul complex al erosului — ci pornografia de o parte și austeritatea radicală de cealaltă. Nu mai dau alte exemple. Conform acestei mentalități tot ce șochează ar conține adevărul, tot ce e nuanțat trebuie exilat. Pentru astfel de „gînditori" nu mai sînt valabile decît temele „țipătoare". Instrumente de tortură. Să mai fie în această situație prostia un instrument de tortură? Sau pur și simplu un avantaj stilistic?

Constantin PRICOP

Doamna Churchil și românii

Cu nerăbdare am citit în „Zig-Zag" un fragment dintr-o piesă (jucată la Londra). *Pădurea nebună*. Lucrarea aparține unei autoare „celebră în Anglia și America pentru agresivitatea teatrului politic și agitatoric pe care-l practică"* (am citat din prezentarea Corinei Șuteu, totodată traducătoare a textului. D-na Caryl Churchill — ne mai informează C.Ș. — „ne ajută să existăm în fața unei Europe străine și înstrăinate pînă acum de adevăratele noastre probleme".

I-am mulțumi d-nei Churchill pentru amabilitate dacă nu ne-ar fi teamă că.. D-sa ne va înstrăina și mai mult prin *Pădurea nebună*. Căci oare ce noutăți, reflecții, stări de lucruri *tipic naționale* prezintă piesa? Nimic deosebit, nimic care să te bucure, nimic care să justifice utilitatea elaborării și reprezentării ei pe scenele lumii. De calomniat știm să ne calomniem și singuri, fără ajutor dinafară. Iar replici gen „La spitalul municipal, medicul șef a dat medicamentele sosite ca ajutoare poliției, ca să le vîndă" „Eu îl urăsc pe Iliescu" „Singurul motiv pentru care avem nevoie de securitate este acela, că atunci cînd Ungaria va încerca să ne cotropească... să fim siguri că e un act legal". „Românii îl idolatrizează pe Iliescu. Cine e opoziția? Maghiarii" păcătuiesc fie prin déjà-vu, fie prin generalizare, fie prin dezinformare. Dacă nu reușesc domnii Ursu, Stănculescu și Măgureanu să facă ordine în țară, ne îndoim că va izbuti doamna Churchill, oricîtă rezonanță politică ar avea numele ei. Și dacă, după o lungă documentare în România, nu reușești decît să copiezi de prin ziare titluri de articole înseamnă că nu ai har. Nici haz.

Deși, asupra acestei din urmă carențe, înclin să cred că mă înșel. Un autor lipsit de umor (sau de decență?) nu ar fi putut elabora un asemenea dialog înmărmuritor: „Pe fata mea să nu mai pui mîna, ungur împuțit! / —Pe fică-ta o regulez deja țăran tîmpit ce ești...".

Pentru valorile morale, politice și estetice, pentru diplomație și oportunitate, spectacolul cu această piesă a fost invitat și în România, punîndu-i-se la dispoziție însăși sala Teatrului Național. Propunem ca traducerea la cască să se facă și-n limba maghiară. Iar în pauza spectacolului, să ascultăm (măcar pe bandă) o predică, interpretată de Laszlo Tök-s.

Ca să fie tacîmul complet...

Bogdan ULMU

AUTARHIA TELEVIZIUNII

Luni 24 septembrie a.c., în ediția de la ora 21 a emisiunii Actualități, crainicul moleșitei televiziuni post-revoluționare ne-a anunțat ca o noutate absolută tipărirea de către editura Roza vînturilor a poveștilor corozive ale lui Ion Creangă. Din păcate, informația Domniei Sale cuprindea o sumedenie de erori. În primul rînd, ediția de referință interbelică nu a avut 50 de exemplare complete (adică incluzînd cele două buclucașe povești), ci 400. În al doilea rînd, prima retipărire de după război a Poveștii lui Ionică cel Prost a apărut în Convorbiri literare nr. 24 din 2-8 august 1990. În al treilea rînd, și Povestea poveștilor a fost republicată de revista Timpul nr. 28-29 din august 1990. În sfîrșit, cele două povești au fost tipărite împreună în: Ion Creangă, Povești corozive, „Biblioteca literaturii interzise". Supliment „Convorbiri literare", 1990, intr-un tiraj de 50 000 exemplare, din care 10 000 s-au difuzat în București prin intermediul Agenției de difuzare Beta. Putem presupune că Dl. crainic al televiziunii n-a reușit să-și procure un exemplar, dar ne întrebăm: Domnia sa nu citește nici presa? Despre prima ediție postbelică a celebrelor povești ale humuleșteanului, ediție care aparține revistei noastre, au scris — cel puțin — următoarele publicații: Dreptatea, România literară, România liberă, Luceafărul. Dar, probabil, Dl crainic, fidel instituției la care lucrează, se informează numai prin televiziune și uite-așa se ajunge la cercul cel vicios. E adevărat, televiziune și uite-așa se ajunge la cercul cel vicios. E adevărat, ediția noastră nu a fost însoțită de o „substanțială prefață" de Paul Anghel. Bănuim însă că nu pentru prefață au căutat-o (și găsit-o) peste 45 000 de cititori!

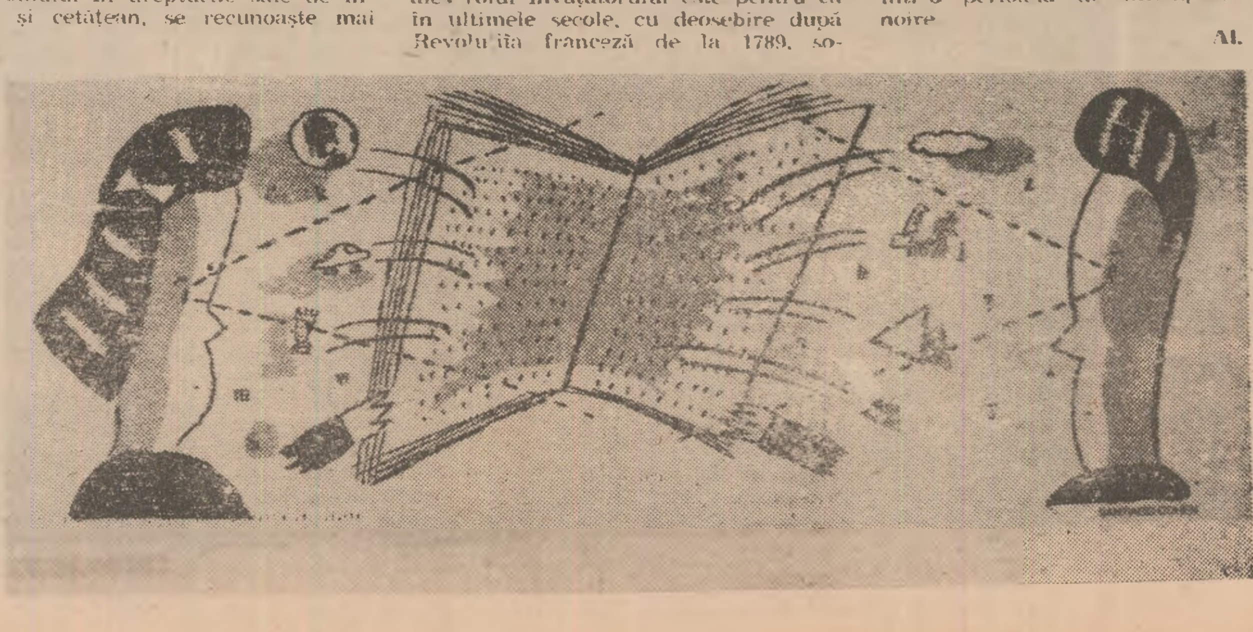
Stîlpii societății

Dacă reluăm aici un titlu binecunoscut, fără a ignora conotația ironică, este pentru că el ne apare semnificativ pentru căutările celor preocupați la noi de posibilitatea forjării unei societăți civile. Pe ce se poate *întemeia*, paradigmatic, aceasta? Fiind vorba, în definitiv, de o construcție, chiar dacă provizorie, fragilă, renovabilă, te gîndești în primul rînd la *temelii*, care sînt ideile, principiile de viață, dar și la *stîlpii* de susținere a ei, care sînt modelele, figurile arhetipale pe seama cărora societatea își perpetuează, de la o generație la alta, valorile. Cînd e vorba de om, lucrul cel mai de seamă — spunea Goethe — e personalitatea. Un gînd ca acesta se întîlnește, în taină, cu o întreagă „pedagogie" populară, „țesută" instinctiv la orice neam. De unde respectul aproape religios pe care comunitățile de tip tradițional îl acordau figurilor reprezentative, ontologic vitale, pe care se întemeiau. Vrăjitorul, șamanul, preotul sînt ipostazele cele mai cunoscute și mai durabile. Etnologii ne instruiesc în această privință, conturînd o întreagă serie de figuri-instituții pe care se sprijină pretutindeni lumea în devenirea ei agitată, nesigură, convulsivă. Ceea ce ne spun azi un G. Dumezil despre lumea veche sau un G. Duby despre umanitatea medievală consună cu o lungă și complexă tradiție, pe seama căreia s-au închipuit și pentru timpurile mai noi tot felul de tipologii. Carlyle identifica la timpul său ipostaze ale eroicului în religie, litere, creație, politică, în ideea de a sugera modele, culmi de realizare umana în toate aceste domenii. Cînd vorbește de *martir*, de *erou*, de *înțelept*, ca ipostaze ale unei substanțe unice, *adevărate*, Eminescu reia în fond un gînd mai vechi, prezent în mai toate culturile și activ îndeosebi acolo unde existența colectivă a fost mai puțin tulburată de ingerințe externe. „În epoci eroice, cînd lupta pentru existență e grea, observa același, curajul, puterea de sacrificii, caracterul nestrămutat, care nu cunoaște frică de moarte, ajung la cîrmă și mențin cu tărie existența statului; cînd, din contra, viața fizică a statului e întrucîtva asigurată și cînd munca și tendința de economie ajung a fi firul roșu al vieții naționale, ajunge sus știința disciplinată și cunoscătoare, căci științele nu sunt decît ochii muncii". Trebuie să recunoaștem aici nu doar ipostaze de personalități în diverse epoci, dar și o evoluție, o deplasare de accent de la însușirile cavalerești de altă dată, admirabile și necesare în egală măsură, spre eroismul muncii anonime, al cunoașterii, element pe care se sprijină în genere lumea modernă. E oarecum o deplasare de la individ la comunitate, căci știința însăși e un factor tot mai acuzat colectiv.

Modelele umane ce s-au impus de-a lungul timpului sînt multe, desigur, însă ele pot fi reduse la cîteva esențiale în orice cultură. Pentru ultimele secole, marcate de ideea reașezării omului în drepturile sale de individ și cetățean, se recunoaște mai ales triada *învățător* (în sens larg), *preot, judecător*, ca fiind indispensabilă în orice comunitate. Despre cel dintîi spunea Cantemir că e demn de stimă îndeosebi dacă știe a împodobi pe om cu „încrednicii și învățături". O *Carte trebuincioasă pentru dascăli* (1785) făcea din „chemarea" învățătorului o „temelie" pentru comunitate, lucru admis și de Asachi atunci cînd aprecia munca respectivă ca fiind „cea mai grea, mai demnă de al nostru respect și recunoștință." Pe ea, numai, se poate clădi un edificiu social mai armonios. Și aceasta voia să însemne, pe lîngă difuziunea obișnuită de cunoștințe, un apostolat. În plină renaștere românească, Vicențiu Babeș le cerea învățătorilor, de aceea, să fie „apostoli" și să deschidă mintea poporului spre știință, bine, frumos. Datoria lui era să se pună mereu în slujba comunității, să identifice talentele, să le înlesnească dezvoltarea optimă. La fel gîndea un alt dascăl contemporan, I. Codru-Drăgușanu, recomandînd ca însușiri indispensabile oricărui învățător „zel pentru binele comun", cinstea, omenia, atitudinea paternă față de noile generații. El trebuie să fie mereu un „exemplu de virtute, de moralitate, de modestie". Căci e *modelul* la care se raportează cei din jur, funcția lui socială comportă gravitate. De unde concluzia „peregrinului transilvan", el însuși pedagog de elită: „Vai învățătorul care dă ocaziune de scandal, vai învățătorul fără conștiință, vai învățătorul mercenar! Ministerul (adică serviciul — n.n.) învățătorului e iremunerabil, e fără preț". Se poate spune că nu există un apelativ mai cuprinzător, mai prestigios, de vreme ce chiar Iisus era, pentru ucenicii săi și pentru mulțimile din preajmă un *Învățător*. În sensul deplin al cuvîntului, el definește un personaj apt să instruiască, dar și să invețe la rîndul său, adică să se perfecționeze odată cu medicul pe care îl vrea modelat după *mintea* și *inima* sa. Desigur, sînt multe feluri de învățătură, însă nu comunică ele întreolaltă? *Scientia* se îngemănează firesc cu *philosophia perennis* care nutrește orice teologie, orice direcție spirituală în asamblu. Dacă am evocat aici mai ales rolul învățătorului este pentru că în ultimele secole, cu deosebire după Revoluția franceză de la 1789, societatea s-a laicizat progresiv, ceea ce a făcut ca preotul să piardă pe alocuri proeminența în favoarea omului școlii. La noi, ca și în restul Europei sud-estice, lucrul acesta e mai puțin frapant, totuși destul de limpede ca sens. Se poate spune chiar că *învățătorul* și *preotul* formau în societatea noastră un tandem pe care ideologii regenerării și-au sprijinit programele în etapa de tranziție, adăugînd și un al treilea factor, *judecătorul*, ajuns să joace un rol tot mai însemnat pe măsură ce se adopta o legislație modernă. Ajunge să amintim reflecțiile formulate pe această temă de Kogălniceanu, Maiorescu, Haret, Iorga, Pârvan, între alții, pentru a sugera că factorii în cauză alcătuiau realmente niște *stîlpi ai societății*, așa cum s-ar cuveni să ni-i dorim mereu. Fiindcă biserica, școala și justiția sînt așezăminte indispensabile în orice moment din istoria unei comunități, cu atît mai mult într-o perioadă de intempestivă înnoire.

Al. ZUB

Corespondență din Olanda

Numele vechiului nostru prieten Adrian Rezuș nu e bine cunoscut cititorilor din țară. A publicat relativ puțin înainte de a pleca din România. Student eminent la Iași și București, își definește personalitatea în generațiile care au zăbovit, în ultimele decenii, în preajma lui Constantin Noica. Prietenii săi (sper că nu fac o greșeală sau o indiscreție vorbind despre acest lucru) Gabriel Liiceanu și Petru Creția ar putea spune, desigur, mai multe despre această experiență. Astăzi Adrian trăiește în Olanda, unde a scos cîteva cărți, a publicat mai multe articole în logică matematică, epistemologie, teoria limbajelor de programare, și-a dat un doctorat (la Utrecht), a lucrat în învățămîntul universiar și ca cercetător în informatică etc. Din cîte știu la editura „Humanitas" trebuie să îi apară în curînd o carte — Absente — din care ne-a trimis și nouă cîteva fragmente. Pentru început, de la Adrian Rezuș, fost student la universitatea ieșeană, colaborator la prima serie a „Almei mater", această scrisoare din Nijmegen către un prieten din România. (C.P.)

Scrisori de aiurea

Ieșirea din provincie

Dragă D. (...) Pentru mine, recenta ta agitație locală, a ta și a românilor, în general, așa cum o percep, vag din presa care-mi ajunge aici, e — la urma urmei — de înțeles. Nu zic că e de apreciat, à la longue.

Din punctul meu de vedere, vorbăria asta curentă (din cele 1000 de noi publicații, de pildă) înseamnă, mai cu seamă, pierdere de vreme.

Am încercat eu să explic și altora treaba asta, dar n-a ieșit nimic. Una din distincțiile pe care le făceam ca să explic ce nu-mi place era (aceea) între „a-ți vedea de treabă" și „a te afla în treabă".

Desigur, toată lumea — indivizi, adică — ține să fie „semnificativă", „relevantă", să „joace un rol" în ceva/undeva/etc. E un fapt pe cît de universal, pe atît de banal. Pentru mine, e chiar mai ușor de ilustrat cu ceea ce văd în jurul meu, decît cu exemple recente din România. Pe aici dai de istericale mai pregnante. De sperat e că furia asta nouă întru-ale (moralei), politicii, (etc.) — la nivel eseistic sau de amator — va trece.

E de înțeles că după atîta amar de interdicții și toate cele, tot omul vrea să spună ce n-a putut spune niciodată. Numai că aici ne întîlnim cu o veche problemă: una de *competență*[1]

Nu prea iau eu filosofii în serios. (Am și de ce.) Dar mă amuză faptul că filosofiile mai recente apar, în mod explicit, ca teorii ale incompetenței: Marx (pe care Sartre îl îngînă exact pe tema asta, „condiționarea de grup"), Heidegger...[2].

Cine este, de fapt, „competent să spună adevărul"? Pînă deunăzi, lumea avea o teorie „clară", de la Lenin, cred; una care, în loc să răspundă tranșant la o astfel de întrebare, dădea o rețetă: „înainte de a înțelege ce spune cineva, întreabă-te cine spune ceea-ce-spune și, mai ales, de ce o spune". Algoritmul de mai sus a ajuns să însemne pur și simplu că nici nu e important să înțelegi ce spune sau ce vrea să spună celălalt, și că e deajuns să-i identifici (biografic, socio-politic, sau altcumva, tot pe linia asta) și să-l „dai de gol", acuzîndu-l că e interesat să spună ceea-ce-spune.

Recunoști desigur, metoda de lucru: îi inventăm partenerului de discuție o ascendență, o genealogie anume, o apartenență la un grupuscul anume, etc., îl „clasificăm" deci, pentru ca să-i „evidențiem" apoi incompetența („mata ții de partida cutare, deci nu poți fi obiectiv").

Si problema pusă în discuție, dacă era cumva vreuna, nu mai e discutată niciodată.

Asta e unul din tonurile predominante, pe care-l pot detecta în eseistica pe care o primesc din țară. Cu, sigur, în plus, o doză zdravănă de văicăreală.

*

* *

Faptul că lumea se dezbară foarte greu de ideologii e destul de banal. Românii sînt tentați, mai ales acum, să gîndească în termeni de „istorie", „istorie națională", etc. Perioada imediat anterioară a funcționat, în această privință, ca o perioadă de „antrenament conceptual".

Nu mă refer neapărat la proto-furiile oficiale, la cele oficioase, sau la cele ne-oficiale[3]. Pînă și Noica a fost, cu vrere și bună știință ori fără, un fel de „antrenor" în întreprinderea asta de intoxicare (conceptuală).

Ai băgat de seamă cît de mulți — intelectuali ori mai puțin — în jurul tău sînt gata să-și amintească de Bălcescu, de pildă?

În Europa (Europa asta din jur, care va fi în curînd doar un fel de țară mai mare, cu granițele pe undeva prin Austria ș.c.l.l., așa ceva se poate întîlni doar în cărți de istorie, la bibliotecă: o mentalitate de secolul XIX. Desigur, nu vreau să spun că românii nu trăiesc în Europa. Ci, mai degrabă, că trăiesc — conceptual, mental, etc. — în Europa de acum un veac.

Te asigur că nici unui olandez normal la minte nu-i trece prin cap să se bată cu pumnul în piept și să spună că e olandez. Sau să se apuce să terorizeze distincții subtile, ca — de pildă — între un nederlander și un hollander („născut în Olanda"): așa medii de extremă dreapta (există chiar un partid miniscul care conține astfel de patrioți)[4].

Distincția între „naționalitate" și „cetățenie" e socotită la fel de ne-la-locul ei. „De naționalitate olandeză" e orice olandez (nederlander), oriunde s-ar fi născut: Indonezia, Surinam sau Africa de Sud. Și oricare i-ar fi strămoșii. Așa ceva se poate pur și simplu „dobîndi" (în ontogeneza recentă, by the way), prin simpla „integrare" în ceea ce un olandez numește samenleving (societate, ad litteram: „viață comună"). N-ai nevoie de strămoșii de acum 2—3 mii de ani — nici de cei de acum 100 — pentru așa ceva!

Ceea ce detectez, în al doilea rînd, deci, e o lipsă flagrantă de realism în noua diaristică intra-carpatică.

Căci una e să gîndești în termeni pozitivi (strict economici sau chiar socio-(politico)-culturali), punînd problema „înapoierii României", de exemplu, și (cu totul) alta e să te îngrijești de „verticalizarea nației" (de la Bălcescu, Decebal sau de mai la vale).

Una e să te întrebi asupra efectelor pe termen scurt ale investiției străine de capital și alta e să discuți despre același lucru în termeni de „vînzare de țară".

Una e să iei în considerație privatizarea unor categorii determinate de întreprinderi, și alta e să te trezești peste noapte teoretician absolut al „economiei de piață"[5] (cu aplicație la România!).

Una e să observi că există o grămadă de computere în occident și să deduci de aici, poate, că avem de a face cu „un nou fel de realitate" și alta e să deduci (tot de aici) că lumea se împarte în proști și deștepți!

Etcaetera

Ce să mai vorbim de teoriile (metafizice) asupra in-competenței! De fapt eu (...) nu sînt chiar competent în chestiuni metafizice[6]. Observ doar ceea ce ar putea observa orice (alt) olandez de rînd. (...)

*

* *

(...) Dacă mă gîndesc bine, am (totuși) prea puține date reale ca să pot judeca asupra a ceea ce s-ar putea întîmpla în mintea (ex-)compatrioților mei.

De departe, se vede doar suprafața lucrurilor, spectacolul (de stradă, la tele-...), bastarzii de tip nou care ies la lumină, cei vechi care au avut destul fler și tupeu ca să găsească la timp un alt ton, ca și cei care dau suficient de bine din coate

De altfel, citind doar 22 sau Ideea Europeană (...), nu poți spera să te alegi cu mare lucru: viziunea pe care ai putea-o scoate de aici, asupra a ceea-ce-poate-gîndi-românul, e — sigur — parțială.

(...) Impresia de local persistă însă. Anume: că nu se întîmplă nimic în România care să fie interesant dincolo de granițe(le ei).

E drept, Europa (de vest, căci „vestul" există încă, cel puțin din punct de vedere geografic) nu reacționează decît la show. Dar „ideile europene" despre România („contemporană") s-au făcut deja: sînt net defavorabile și mă tem că pe termen lung așa.

Bănuiesc că dacă românii s-ar plimba/ar sta mai mult și mai des prin străinătate, asta le-ar mai schimba ideile, ar mai uita de frică, de protoistorie, de bălcești și de toate celelalte. S-ar gîndi altfel la „stabilitate", desigur.

Și poate chiar ar reuși să modifice ceva din ideile pre-concepute, gata făcute, ale străinătății despre ei.

Îndemnul: „vino și vezi" e, poate, singurul lucru cu sens pe care l-aș putea spune acum.

*

* *

Lumea în care trăiesc cotidian e total de-centralizată: nu există „centru". Ideea (lui Noica, de pildă) că totul se întîmplă, cultural, să zicem — pentru cei „din apus" — la televiziunea franceză sau „la Paris", e tare naivă. Ca și încăpățînarea francezilor (și a multor intelectuali români, crescuți cu lecturi franțuzești) de a vedea în Paris centrul lumii lor. E un pur anacronism.

Exemplu. Francezii traduc și publică în mod curent cam 10 cărți americane pe săptămînă (literatură, eseistică etc.). Asta e, la urma urmei, o treabă de respectat, lăudabilă, etc. Dar faptul în sine nu-i pune de loc în centrul lumii (literare/culturale/etc.). Americanii abia de traduc/publică o singură carte franțuzească pe an!

„Protecționism cultural", zic experții francezi. Da de unde! Asta e wishful thinking... E mult mai simplu să constați că ceea ce are de spus un francez e irelevant pentru restul lumii...

În știință lucrurile sînt și mai clare. nimeni (sau aproape) nu mai citește „știință în franceză". Și, de la o vreme, nici nu mai scrie așa ceva în limba asta. De ce ar face-o? Tot nu citește nimeni!

Și dacă românii — cei (de acasă), din România, adică — vor să se facă cunoscuți peste tot, ar trebui să scrie și/sau să traducă și să publice, (poate, doar) în engleză, de pildă[7].

Traducerile în românește (literatură (...), știință, etc.) sînt o cu totul altă problemă. Asta ar trebui făcut la scară mare. Este, admit, aici și o problemă pur economică. Dar e de notat și faptul că editorii străini sînt interesați în a-și extinde „prestigiul", „influența", etc.; creează un public nou, la care nu sperau de loc pînă deunăzi. Nimeni nu e chiar atît de idiot ca să judece doar în termeni de profit imediat...

Dar dacă România — asta nouă, tulbure, care se trezește azi — ține să devină (din nou!) un fel de colonie culturală pariziană, (...) mă tem că nu face decît să se suie într-un tren care duce iar în provincie.

(Bagi de seamă) că tema „ieșirii din provincie e o obsesie nicasiană. La Nicasius tonul era ceva mai apocaliptic[8], e drept.

Încercam, de fapt, să spun că Noica era prost informat[9]. Și că trăia și el în secolul XIX... (...)

Doar că Șt. Nicase trăgea — din astfel de premize, rău-așezate — concluzii intra-carpatice..

Ar fi timpul să mă opresc. Curînd se deschide poșta. (...) Continui altă dată, poate pe o temă mai puțin metafizică. (...).

Valc. (...) A.
N., 15—16 iulie 1990

---

[1] Nu mai știu care amintea, tot la o șuetă politico-aflătoare-în-treabă, la un radio (?) că o democrație l-a sancționat pe Socrates. Adică pe cel care, printre altele, punea în discuție tocmai pretenția universală la competență.

[2] Pînă și Nicasius a riscat o teorie a „maladiilor spiritului", din care face centrul „ontologiei" (...).

[3] „Noi avem două mii de ani". Ba chiar 3! Etc.

[4] Desigur, patriotismul fotbalistic și reacțiile de pe stadioane, la culoarea portocalie sînt de altă natură. Gullit — și alții din naționala olandeză — joacă, în mod normal, în echipe locale italiene!

[5] Un fost ministru de finanțe olandez observa — comentînd ultraliberalismul romantic (și un pic nătîng) al noilor „democrații de est" — că „așa ceva n-a existat niciodată, decît poate în cărțile lui Adam Smith..."!

[6] De pildă, nu pot confirma adevărul enunțului (metamorfozat) cărat o vreme pe frontispiciu de „România liberă": somnul națiunii naște monștri. Fiindcă, uneori, s-ar putea prea bine întîmpla ca generația de teratoni să fie o excrescență a unui exces de luciditate în jurul a ceva complet irelevant într-o situație dată: ideea de națiune, de exemplu. Asta s-ar putea ilustra, probabil.

[7] O editură românească de carte în limba engleză ar găsi imediat distribuitori, în toată lumea. [Asta ar aduce și bani, by the way].

[8] «Nu sînt singurul care a observat acest lucru, desigur. Într-un capitol dedicat lui Noica și „școlii" lui (dintr-o carte despre „identitatea națională" la români, cred, în curs de apariție [1992 ?] la University of California Press), o profesoară de etnologie de la Johns Hopkins — Katherine Verdery — insistă mult asupra urgenței acestui „ton" la Noica și la cei din jurul lui. Din ceea ce am putut citi din carte [în manuscris] te asigur că autoarea are și distanța conceptuală pentru a localiza exact fenomenul (cel ceastă perspectivă și a lucrurilor capuțin ca etnolog). Captivant — în are s-au putut întîmpla, chiar foarte recent, între timp [!] (cartea a fost terminată, din cîte știu, de la autoare, într-un prim draft, prin ianuarie 1989) — ar trebui să fie capitolul despre protocronism... Deci, oricum, astfel de lucruri pot fi transparente lumii. Să-ți amintesc ceea ce notam într-o altă scrisoare (și despre altceva...) Că (...) e o naivitate tare mare să crezi că poți face ceva la tine acasă fără s-o faci deja în toată lumea..." La urma urmei, provincia nu există nicăieri: există doar mentalități provinciale. Distribuite geografic și/sau în timp.

[9] De unde și o înclinație evasi-nihilistă, la el; una din dedicațiile lui, pe o carte mai veche, suna: „un gînd prietenesc din neantul românesc înspre neantul occidental"! Era «cu opt ani în urmă»...

...și ce dacă se supără pres

O convorbi

Șopîrle în staniol ceaușist

GEORGE PRUTEANU: Spune-mi, te rog, Ion Cristoiu, ce părere ai despre gazetarul, despre făcătorul-de-gazete Adrian Păunescu?

ION CRISTOIU: Eu cred că a existat înainte de revoluție cu mult, cam prin perioada de glorie a Cenaclului „Flacăra" și a revistei omonime, un gazetar, un făcător — (glorios) — de — gazete care era Adrian Păunescu. Pe ce se baza această faimă în raport cu alte publicații? În primul rînd, pe un monopol al curajului (eu pe atunci lucram la „Scînteia tineretului" și răspundeam și de SLAST): lucruri pe care noi, de la alte gazete, nu le puteam publica, el avea putința să le abordeze. Avînd suficientă îndrăzneală, obrăznicie, mare talent actoricesc și foarte multe relații, reușea să obțină ca un anumit material să treacă de Secția de Presă a Partidului. În atmosfera presei de atunci, ultraconformistă, asta dădea o notă aparte. A doua cauză era faptul că, într-o presă obligată să laude dictatura, Familia, socialismul, marile realizări — gazetarii (cu excepția lui și a vreo încă cîțiva, printre care și Vadim Tudor) se împărțiseră cam în două atitudini: unii se resemnaseră într-o atitudine rutieră (erau comenzi să scrii despre o anumită aniversare — făceai o înșiruire de cuvinte, așa numitul „articol de serviciu"); alții, m-aș număra și eu printre ei (nu am la activ multe articole pe tema „aniversărilor" sau a „operei" lui N.C.), căutam anumite citate din „opera" lui prin care justificam lucruri ce s-ar fi putut numi liberale (autonomia artei, libertatea cuvîntului, diversitatea de stiluri)...

G.P.: Adică șopîrlă în staniol ceaușist...

I.C.: Da... Era ceea ce eu numeam o „bătălie pe terenul de fotbal comunist (pentru că comunismul era o „eternitate", nimeni nu-și imagina că-l vom răsturna), pe care unii erau zeloși, dogmatici, iar alții mai liberali, încercînd să facă bine chiar pornind de la „cuvîntări" (pline de contradicții, de altfel, putînd să găsești acolo argumente pentru orice). Revenind la Păunescu și acea a doua cauză: el, în atmosfera aceea, trîntea niște laude care erau originale, neobișnuite, în care el punea talent: metafore frumoase, argumente subtile. Era un lăudător nu numai zelos, ci și inteligent; și asta, de ce să n-o spun, dădea un anumit „farmec" textelor. În al treilea rînd, mai era o stratagemă pe care o practica: pentru a putea promova cutare idee, în cursul aceluiași articol, să spunem despre N. Ceaușescu, el strecura și o critică la adresa, de pildă, a secretarului cu propaganda, Petru Enache. Asta părea foarte curajos. De fapt, el făcea jocul personajului nr. 1. Ei, aceste motive au făcut ca „Flacăra" să fie considerată dintre cele mai bune reviste, iar A.P. un bun făcător-de-gazete. După revoluție însă, climatul presei noastre s-a schimbat radical. În primul rînd, nu se mai scrie decît direct, sincer...

G.P.: Scuză-mă că te întrerup. Nu crezi că i se poate recunoaște, cu obiectivitate de critic literar, paternitatea unei anume „școli" a reportajului bine făcut (pînă la un punct...), cel puțin pentru perioada de început a revistei?

I.C.: Da. Nu pot să neg că a făcut o școală. Că foarte mulți s-au format, pentru reportaj, acolo. Dar aș aduce nuanța că acest reportaj mergea mai degrabă în direcție geobogziană, deci cea a metaforei (practicată de el ca poet), decît în direcția abordării crude a realității (ceea ce nici nu se putea). El a avut o contribuție importantă și în a aduna multă lume de valoare în jurul gazetei, printre care și scriitori care nu puteau publica în altă parte — dar, repet, și asta tot datorită acelui „monopol al curajului". Ce-i era permis lui, nu era permis nouă.

G.P. Continuă-ți, te rog, gîndul. Deci, după revoluție...

I.C.: Deci, după revoluție s-a schimbat fundamental fața presei. A apărut acea sinceritate aproape brutală a textului publicistic. Stilul acela, „învăluitor", în care lăudîndu-l pe X îți poți permite să-l critici pe Y, nu mai merge acum. În al doilea rînd, atitudinile s-au radicalizat. Ca și în bătălia politică ce se duce, și aici trebuie să fii cu un anumit program politic (deci nu neapărat cu un partid, dar cu o viziune clară asupra a ceea ce trebuie să fie România, ce cale să ia). În al treilea rînd, a apărut în prim plan problema atitudinii morale anterioare a scriitodului și publicistului. Am urmărit și „Vremea" și „Totuși iubirea" și „Fapta" (care e făcut tot de el, pe jumătate)... Dar era să uit al patrulea rînd: se scrie scurt acum. Ei, or el, Păunescu, nu a reușit să se adapteze. În contra multor voci care-l evocă pe Adrian Păunescu cel de odinioară, eu nu cred că el s-a adaptat... De exemplu, faptul că el vrea să continue cenaclul... E o formă desuetă! Care cenaclu?! Cînd am avut Piața Universității, cînd ai demonstrații de sute de mii de persoane, greve, cînd spectacolul străzii e atît de fascinant, ce spectacol să mai faci pe stadion?!

G.P.: Și, totuși: el a publicat o statistică, cu mii de participanți, se scanda „Păunescu, nu uita, Valea Jiului te vrea!" și altele...

I.C.: Probabil. Probabil că are proporțiile unui spectacol. Dar cele pe care le avea cîndva nu cred că le va mai atinge.

G.P.: Nu satisface, totuși, el, prin asta, o necesitate, aceea de poezie, fie și cîntată, a adolescenților și a altor grupuri? Încă se mai cîntă poezia, și el o scoate în stradă...

I.C.: Eu cred că satisfăcea.

G.P.: Poporul român, în miezul său, nu s-a ticăloșit...

I.C.: Nu s-a ticăloșit, dar a trecut pe planul al doilea poezia. Și apoi, el (A.P.), în această perioadă, se află și-ntr-o situație ciudată. Textele sale, în general, sînt ale unui poet. El trebuie deci să fie un om radical. Sau pro puaere, sau contra ei. Dar radical. Or, dacă el își folosește acel radicalism poetic împotriva puterii, se lovește de memoria noastră, care a păstrat ecoul exceselor sale într-ale cultului, iar dacă o laudă, ne frapează prin jalnicul paralelism...

G.P.: Îmi vine să cred că nu e chiar o dilemă, în sensul clasic, grecesc al termenului (adică alternativă cu ambele ieșiri proaste). Pentru că dacă totuși el s-ar angaja, cu o franchețe patetică și mare, pe linia adevărului-adevărat și a onestității crîncene, asta ar spăla mult din „păcatele" lui morale, nu putem vorbi de culpă veșnică, inebranlabilă... Dar o va face? Are stofă pentru așa ceva?

I.C.: Eu nu cred că o are. (Mi-amintesc de articolele lui din suplimentul pe care-l scosesem la campionatul mondial. N-au avut succesul scontat. Ceva se întîmplă cu el... Nu se adaptează la acest stil direct, brutal de sincer. Să nu uităm un lucru: el nu a înțeles nimic din căderea de la revista „Flacăra". Orice alt scriitor ar fi avut un moment. o lună-două-trei de tristețe, de singurătate, de analiză a proprilor greșeli, nu știu, de mizantropie... Or, el, cum a fost dus la „Contemporanul", a și început să facă texte asemănătoare celor din „Flacăra". Eu unul nu cred că el mai are putere să se angajeze cu sinceritate pe drumul adevărului, pentru că l-a marcat modul viclean de a se strecura anterior (viclean în sens pozitiv)...

G.P.: Stai, că sunt surprins! Consideri că, mă rog, căderea lui de la „Flacăra" are motivații lăuntrice, deși intrinseci naturii sale? N-a fost un pur accident, speculat de inamici? Adică, mie nu mi s-a părut „firească" alungarea lui de la „Flacăra"; cum o dusese pînă atunci, o putea duce și mai departe... (E adevărat, se ajunsese, la cenaclu, că în fundul sălilor se dansa shake pe „Treceți, batalioane române Carpații!", dar, în fine...)

I.C. De fapt, ce s-a-ntîmplat? Accidentul de la Ploiești a fost un foarte bun pretext, inclusiv pentru miliție, de a scoate la iveală niște mari „greșeli" nu din punct de vedere politic... Niște mari angajamente. Niște mari afaceri. Pînă la urmă, acest scandal s-a înăbușit. El n-a fost scos de la „Flacăra" din cauza stadionul acela, ci din cauză că s-au descoperit (dosarele erau gata, dar nimeni n-avea curajul să le livreze pe masa Numărului 1, pentru că toată lumea presupunea că e unul din favoriți) toate chestiile alea. Și, cum se-ntîmpla atunci cînd apărea o fisură, forțele adverse (el avea mulți inamici) profitau. i-au pus dosarele pe masă lui Ceaușescu, care n-a mai putut da înapoi, tot ce a putut să facă a fost să nu declanșeze o anchetă penală. Deci eu spun că, atunci din acea glorie ..

G.P.: Ajunsese, la un moment dat (mai demult) un fel de Birou Național de Rezolvat Necazuri (cam ce fusese cîndva, la „Scînteia", Nicuță Tănase, dar, desigur, mult amplificat)...

I.C. Da, avea putere extraordinară. Puterea de a scoate dintr-o sală de sport un general de poliție. Puterea de a ridiculiza un prim-secretar. Ei, un om care de la așa glorie la funcția lui de redactor simplu, are, totuși, nu?, un moment de meditație, i se-ntîmplă ceva, se transformă ceva în el, poezia lui se schimbă... Dar... au, poftim: după revoluție .. Eu am văzut o video-casetă înregistrată pe 25 dec. '89, unde o mulțime uriașă e pe cale să-l linșeze în fața Teatrului Național; este urmărit, împins pînă aproape de Ambasada Americană, este, plin de scuipat pe față, soldații sunt obligați tragă în aer. Eu vreau să spun că o asemenea experiență, pentru un poet, care se vrea iubit de cititori, este, trebuie să fie, zguduitoare. Și măcar te retragi, nu știu, o lună-două-trei și cauți ce ai greșit. Dar el a continuat... a revenit ca și cum nu s-ar fi-ntîmplat nimic.

G.P.: Ei, nu! O lună-două-trei au existat.

I.C.: Au existat mai degrabă fiindcă se temea.

Nu știa nici ce-i aia calandru

G.P.: Și acum te rog să-mi spui cum s-a produs această „rocadă", înlocuirea ta, de la „Zig-zag", revistă pe care ai ridicat-o la un grad înalt de audiență. cu Adrian Păunescu.

I.C.: Prin martie, această revistă, știi foarte bine, nu avea nici o valoare în peisajul publicistic. Era un soi de magazin încropit. Avusese redactor șef pe un oarecare Radu Cismășanu... Merită să povestesc. Prin ianuarie, cînd eram redactor-șef la „Teatrul", s-a prezentat la mine un tinerel care, nici mai mult, nici mai puțin, mi-a propus să devin redactor-șef la o revistă. Era Octavian Mitu, actualul patron. I-am explicat că... Nu se pricepea la nimic, nu știa nici ce-i ăla calandru, ce-i aia tipografie... În modul meu politicos i-am explicat că, totuși... El nu, că el vrea să facă revista... Cu cîteva zile în urmă cunoscusem în stația de metrou un tînăr care întreba pe toată lumea dacă e de acord sau nu cu felul cum s-a desfășurat procesul Ceaușescu. Eu (mie nu-mi plăcuse cum s-a desfășurat)...

G.P.: Nici mie. Dar deloc. Rușinos.

I.C.: ...am intrat în conversație cu el și i-am spus: dom'le' apucă-te de scris. A venit la „Teatrul" cu cîteva pagini relativ bine scrise. Ei, ca să scap politicos de Octavian Mitu, i-am spus că eu nu pot, dar că-i recomand pe acel tînăr, R.C. A făcut revista — era o perioadă, ții minte, în care se cumpăra orice — și, devenit brusc „mare gazetar", a început să se comporte cu tînărul patron ca un fel de Pamfil Șeicaru. Și l-a părăsit. Dl. Mitu a venit din nou. Între timp, mă mutasem la „Expres". L-am refuzat din nou, dar i-am propus ca totuși, ei să adune materialele iar eu, acasă, să structurez revista, pe gratis. Și am făcut-o, pe gratis, vreo 2-3 numere. Începuse să urce. Veneau chiar la mine, la „Expres", oameni care-mi ziceau: Vezi că vine din urmă o revistă „Zig-Zag"! (nu știau că eu o fac). Apoi mi-a propus funcția de director al acestor pblicații. Am acceptat-o, cu convenția ca patronul să nu se amestece deloc în problemele revistei. Contract clar: de la texte, pînă la angajări sau sancțiuni, eu decid.

N-am băut cu Nicu Ceaușescu

G.P.: O clipă. Întrerupem filmul aici, în plin, suspense, și facem un flash-back. Mă fac purtătorul de cuvînt al opiniei publicerele și te întreb: e adevărat că ai avut relații politice înalte, de vreme ce (unii spun că) erai mereu redactor-șef, cădeai mereu în picioare? Ai fost prieten cu Nicu Ceaușescu? Beai cu el? Deslușește.

I.C.: Întrebarea este foarte interesantă și chiar este absolut necesară. În primul rînd, eu nu am avut funcții atît de înalte: red.-șef adj. la „Echinox", red.-șef adj. la „Viața studențească" și „Amfiteatru", red.-șef adj. la „Scînteia tineretului" și răspnzător de SLAST și, apoi, trimis pe linie moartă — căci asta era, linie moartă — șef la revista „Teatrul", care era un lunar. Dacă comparăm, zic eu (și eu sunt o dovadă a falimentului politicii de cadre a partidului comunist) talentul și pregătirea pe care le aveam... nu cred că eram mai slab, hai să dau un exemplu, decît Nicolae Dragoș, care era prim-adjunct la „Scînteia"... sau decît, să spunem, Ion Mitran. Deci nu eram pe posturi politice, de șef, ci pe posturi de profesionist. De unde ideea asta eu căzutul în

picioare? Eu
risca. Și am a
xemplu, știi
a izbucnit
Enache, care
sese în cap
eneu"...

G.P.: În
județelor pa

I.C.: Da!
o prostie) a
se făceau to
tere acolo, s-
dent și Pet
Sau: în octo
Eram la „Te
că tovarășul
actualmente
mare anchetă
vista (erau n
Dinu Săraru
trecut o săpt
șarea anche
funcția de
Deci: noroc.
neg faptul c
nii, dar cîți
simpatizat în
tantin Mitca,
cu, Vasile B
mai „liberali
dului.

G.P.: Și Ni

I.C.: Nicu

G.P.: Care
ceea că „Zig-
avocatură î
Ceaușescu.

I.C.: Cu
stat de vorbă
mea. El era
accesibil, o a
secretari, sec
neau la dist
tîlnire cu el,
presionat, a
team prost c
pe Șoseaua
curaj să mă
peau de pere
plăcea asta,
Am apelat l
cipiu, la Cr
un activist, c
apelez la el,
l-a sunat pe
cineva la m
ză..., așa... și
și am fost î
vadă, ca și l
tă lejeritate
i-am cunoscu
ți)... El era
bărbat. La u
problema st
casa: a căut
Bucureștiului.

...intele ? Mie puţin îmi pasă!

...u Ion Cristoiu

nod de a
oc. De e-
candal care
eşti : Petru
tar, îşi pu-
nită la „A-

ridicarea

meu (spun
act cînd mi
e de trimi-
t acel acci-
a murit.
anul trecut.
d am aflat
Olteanu,
pregăteşte o
ră cu re-
, băgate de
Nici n-a
la declan-
imbat din
opaganda.
parte, nu
nu priete-
care m-au
ură : Cons-
n Ştefănes-
şte oameni
orul parti-

legendă.
şi din a-
a şi oarece
lui Nicu

şescu am
ori în viaţa
foarte greu
rmată de
ivisti, te ti-
a mea în-
r m-a im-
ienţă ; stă-
era tocmai
.. N-aveam
toţi se li-
area, nu-mi
a un zeu...
e la muni-
mit că eu,
U.T.C.-ului
pe telefon,
uşescu : „e
are lucrea-
M-a primit
A dat do-
e o anumi-
li pe care
rte crispa-
er, foarte
lat s-a pus
care să fie
în ghidul
ar fi apă-

sat pe buton şi veneau 20 de inşi şi-ncepeau să răsfoiască. Asta mi-a plăcut. A doua oară : cînd am plecat la „Teatrul", a ţinut neapărat să rămîn în continuare la „Scînteia tineretului" (se pare că-i plăcea SLAST-ul), dar lucrurile erau deja făcute. ..Repet, Nicu avea o anumită „bărbăţie", un anume fel de contact cu omul, în care nu era „şef"... Atît. Iar pe ceilalţi, nu i-am întîlnit niciodată. Dacă făcea chefuri, eu n-am asistat. Avea cercul lui. Se crea o magie în jurul lui.

G.P. : Dacă ai fi jurat în progresul lui (presupunînd că ar fi curte cu juri), ce ai pronunţat : guilty or not guilty ?

I.C. : Eu îl consider nevinovat în acest proces. Şi cînd spun că e nevinovat, n-o spun sentimental. Nicu Ceauşescu era un tip prea deştept ca să nu-şi dea seama pe 22 decembrie... Eu nu spun că el n-ar fi fost în stare să dea ordin să se tragă. Dar — el avea foarte multe relaţii cu Securitatea, îi şi plăcea acest lucru. Or, cei de acolo îi înfăţişaseră probabil dezastrul naţional. Aşa că, pe data de 22, ca om înţelept ce era, nu putea să dea aşa o dispoziţie, să se tragă...

G.P. : „Înţelept" ai spus ?

I.C. : ...Pentru că lui îi era clar că partida e pierdută...

G.P. : Şi partidul.

I.C. : Da, înţelept, adică înţelept politic. Poate că în alte condiţii, ar fi dat. Da în condiţiile de atunci, pe care le cunoştea, n-avea nici un rost. Orice glonte tras s-ar fi întors împotriva lui. E un argument logic. De aceea, pe 17 generalii au tras, pentru că lucrurile nu erau clare — dar cînd au devenit, pe 22, n-au mai tras.

Nu m-am vîndut lui Gelu Voican

G.P. : Bun, fie. Închidem flash-back-ul şi revenim la filmul dinainte. Deci, semnaserăţi pactul de non-imixtiune.

I.C. : Da, e o convenţie scrisă. El, la început era şi foarte modest, nici n-a acceptat să fie trecut în casetă ca preşedinte, nu-l interesează gloria, vrea doar să se vîndă revista. Eu eram sătul de la UTC de secretari, de instructori şi alţii care toţi aveau păreri despre gazetărie. Tirajul a crescut de la 200.000 la 750.000, atît era cînd am plecat. În ultima lună a început să aibă un comportament ciudat. Îl deranja că nu poate să spună nimic în legătură cu politica revistei. Şi că nu e trecut în caseta tehnică.

G.P. : Adică, numai pur orgoliu ?!

I.C. : El, pe unde se ducea, spunea, nu ? : Sunt patronul de la „Zig-Zag". Probabil că unii răspundeau : A, foarte bine, uite, am vrea şi noi să publicăm cutare... sau : De ce nu scrii despre asta ? Şi începuse să-l deranjeze că...

G.P. : N-are un cuvînt de spus.

I.C. : Exact. Trebuia să ceară voie de la mine. Şi avea şi un complex. Ştia că eu în chestiile astea sunt intolerant. A doua cauză e că el nu s-a angajat cu o anume orientare politică, în sensul că, adică, ar coincide cu a mea. Faţă de putere, faţă de preşedinte, faţă de guvern. În prima fază, ca să cîştige bani, nu a avut nimic împotrivă (el neavînd nici o orientare politică). Treptat au început probabil presiunile asupra lui în legătură cu orientarea gazetei.

G.P. : Sunt şi interese economice, bănuiesc.

I.C. : Da, sunt, banii pe care i-a cîştigat trebuiesc investiţi. probabil că puterea sau anumiţi reprezentanţi (n-am nici o dovadă) s-au gîndit că cea mai bună cale de presiune este asupra lui, asupra mea fiind mult mai greu. Culmea a reprezentat-o acest ultim număr, 27, la care am avut o discuţie (altminteri politicoasă), generată de observaţiile absurde pe care mi le făcea : că titlul „Petrache Lupu aşteaptă un semn de la noi" este un „semn" pentru o insurecţie împotriva lui Iliescu (!)... că articolul despre nevasta lui Voican pozînd goală este o publicitate în favoarea lui Voican care ar vrea să ajungă preşedinte (cînd eu publicasem ăla tocmai ca să-mi bat joc de Voican, fiindcă-i cam ridicol un senator a cărui fostă nevastă se pozează goală într-o revistă franţuzească)...

G.P. : Şi-i mai şi cere : cuminţeşte-te, băiete, revino-ţi... Ce-ai fost tu şi ce-au ajuns... !

I.C. : Mitu era fascinat de Păunescul de pe vremuri. Probabil e un consumator al poeziei păunesciene. I-am explicat de cîteva ori că s-a schimbat ceva şi, doi, că A.P. e un om foarte greu de controlat (nu reuşeau să-l controleze pe el secretarii comitetului central al partidului !). Totuşi a insistat foarte mult, că vrea să-l aducă redactor-şef la „Indiscret". Am acceptat. Trebuie să spun că comportamentul lui Păunescu faţă de mine a fost de o slugărnicie care m-a uluit. Eu n-aş fi putut fi atît de slugarnic. Eu i-am pus în vedere că, fiind director, îi voi intra în materiale sau chiar, pe unele i le voi respinge, conform statutului meu am dreptul să fac orice cu revista — şi el a fost de acord ; nu ştiu, probabil că suma de bani oferită de patron era destul de mare. Ştiam că va fi greu de lucrat cu el. Dar la demisia mea a dus caracterul de „anchetă" pe care l-a luat discuţia cu Mitu... tot felul de de întrebări şi bănuieli : că eu sunt „vîndut", dar fără să ştiu, lui Gelu Voican... că fac „jocul" unor forţe neclare (nu făceam jocul nimănui !). Mai mult : cu o zi înainte a dat redacţiei un fel de test (fără să mă consulte) : „ce părere aveţi despre nr. 27, despre cum e condusă revista etc.", lucru care a stîrnit, fireşte, mare panică în redacţie.

G.P. : Patronul dă extemporal la „Zig-Zag" !

Iliescu şi gazetăriţa fără talent

I.C. : Da, un extemporal la care cei ce au răspuns că revista e foarte bună i-au stîrnit supărarea. Deci, acuza principală la adresa mea era că materialul cu ex-doamna Voican goală mi l-a dat chiar Voican, ca să-i fac publicitate (lucru complet fals ; de fapt, redacţia, în frunte cu Dan Mucenic, a insistat să-l public).

G.P. : Acuma, Voican ca Voican, dar, vorba ceea, merg şi eu pe urmele lui Machiavelli şi zic : Cherchez le femme ! Nu-i şi-o femeie la mijloc ? Din ţară şi îmbrăcată.

I.C. : Nu. Nu înţeleg.

G.P. : Mă refer la o femeie din fostul anturaj profesional al, pe atunci, directorului de editură Iliescu.

I.C. : A, am uitat. Eu cred că editorialul meu despre vizita preşedintelui în Iugoslavia era cît se poate de corect. L-am luat în serios, am zis că e o vizită importantă dar că, din cauză că a luat cu el doar o singură gazetăriţă...

G.P. : Ceea ce găsesc că e o procedură scandaloasă.

I.C. : Nu numai scandalos, dar şi greşit pentru el. O gazetăriţă care nici măcar nu are talent. Dacă ar fi luat zece gazetari, şi de-ai Frontului, şi de la opoziţie, aceştia ar fi reflectat mult mai bine vizita respectivă. Doamna cu pricina a fost lansată de mine în gazetărie, ca şi în teatru : are o piesă, „Polen pe insulă", cu prefaţă scrisă de mine. Ea a ajuns un soi de factotum la „Dimineaţa". Una din deficienţele preşedintelui e că este sentimental. A lucrat cu ea la editură, apoi să nu uităm că, în zilele acelea fierbinţi din februarie, ea a apărut la TV şi a citit un articol duios despre dl. Iliescu...

Democraţia se va dezvolta şi fără Dumitru Popescu

G.P. : Aici te-ntîlneşti cu Păunescu, care a publicat o convorbire cu o cetăţeană care i-a spus că dl. Iliescu e „prost de bun".

I.C. : Da, acolo „prost de bun" apare în sens pozitiv. Dar eu sunt comentator politic şi spun că nu mă interesează ca un om politic să fie „prost de bun". Eu, în locul lui, aş fi luat în vizită cu mine ziariştii de la toată opoziţia. Dar el are aceste... nostalgii. Eu nicăieri n-am insinuat — şi nici n-ar fi corect — că aici ar fi altceva decît un sentimentalism al preşedintelui. Am spus doar că a fost o greşeală că a luat cu el doar o fostă subalternă, gazetăriţă slabă. Mitu mi-a spus că „am făcut o mare greşeală", că „s-ar putea ca preşedintele să se supere"...

G.P. : Şi ce dacă se supără ?

I.C. : Mie, puţin îmi păsa...

G.P. : Din o mie de gazete, e normal să se „supere" pe 500...

I.C. : Eu nu ştiu de ce era patronul aşa de speriat. Era realmente speriat că preşedintele s-ar putea supăra în legătură cu menţionarea acestei tinere doamne. S-ar putea să fi fost o fantasmagorie a lui Octavian Mitu... s-ar putea ca cineva să fi sunat, să fi influenţat, n-am cum şti. Şi din editorialul lui Păunescu cu „roţile" reiese ce mi s-a reproşat : criticile la adresa lui Bîrlădeanu şi a lui Iliescu. E limpede că înlocuirea cu Păunescu n-a reprezentat o soluţie de ultim moment. Păunescu spusese şi-ntr-un interviu în „Opinia studenţească" cum că dl. Iliescu trebuie să aibă mai mare personalitate, mai multă putere.

G.P. : Iar dacă Adrian Păunescu apreciază şi opera d-lui Bîrlădeanu, lumina răsăritului se revarsă asupra noastră.

I.C. : Eu, toată această mişcare de la „Zig-Zag" n-o leg de o simplă ceartă. Eu am mai avut dispute cu patronul care, punînd în balanţă milioanele pe care le cîştiga şi pe care altfel nu le-ar fi cîştigat, pînă la urmă ceda. Mişcarea e mai largă acum, eu o leg, de pildă, de „Scrisoarea membrilor comitetului politic executiv" publicată în „România mare". Ei nu susţin doar că sunt nevinovaţi, ci şi c ăde ce criticăm comunismul ? că în cei 45 de ani poporul român a făcut şi a dres...

G.P. : Ca şi cum R.F.G.-ul a rămas în ruine după război !

I.C. : Asta aşa este. Prima indivenit a fost să nu mai fie articole anti-comuniste. Aşa că, scrisoarea din „România mare" şi cu venirea lui Păunescu la Zig-Zag" reprezintă o „resurecţie". El a scris în gazeta „Totuşi iubirea" un articol nostalgic după Ceauşescu. E o primejdioasă resurecţie a ceauşismului, prin intermediul reabilitării politice a fostei Securităţi. Iar în alta din nenumăratele gazete pe care le face sau le scrie, A.P. punea problema că noi nu trebuie să-i neglijăm pe foştii nomenclaturişti pentru că ei sunt valori. Eu cred că, din p. de v. politic, ei şi-au trăit istoria. Eu nu cred că e nevoie să-l mai punem ministru de externe pe Ştefan Andrei, nu cred că nu se găseşte în tînăra generaţie cineva care să-l poată înlocui. Ei au pierdut bătălia, sunt scoşi de pe scena istoriei. Asta nu-nseamnă că trebuie să-i împuşcăm.

G.P. : Iar dacă Ştefan Andrei va avea ceva util de spus, mi se pare corect să fie ascultat. E moral să fie doar un „simplu cetăţean", dar poate fi unul foarte folositor.

I.C. : Dar de aici şi pînă la nostalgia „ce mari valori politice sunt în închisoare !" e, totuşi... Sau, Dumitru Popescu ! Sunt de acord. Poate să iasă din închisoase, poate să scrie cărţi (sigur că nu vor mai fi chiar aşa de comentate ca-nainte)... Dar nici să spunem că democraţia nu se va putea dezvolta fără Dumitru Popescu. Sau fără Ştefan Andrei. Sau fără Gogu Rădulescu. E primejdios. Deci, văd venirea lui Păunescu ca pe o mişcare în favoarea nomenclaturii.

G.P. : Se escamotează perfid ideea de compromitere politică, precum şi aceea de, cum să spun ?, de necesar purgatoriu...

I.C. : Suntem datori faţă de generaţia tînără să nu venim cu aceeaşi oameni. Din acest p. de v., eu nu împărtăşesc entuziasmul nici faţă de Brucan, nici faţă de Bîrlădeanu (sau I. G. Maurer sau Corneliu Mănescu). Ei trebuie să lase locul altei generaţii. Şi-au jucat rolul, mai bine sau mai rău, sistemul pe care l-au construit a eşuat.

G.P. : Un om care se poartă cu decenţă, aş spune desăvîrşită, este D. R. Popescu.

I.C. : Da, dintre scriitori. Şi George Bălăiţă.

G.P. : Şi George Bălăiţă. Care are, de fapt, mult mai multe merite decît păcate.

Consilierul preşedintelui Ceauşescu ne dă lecţii

I.C. : Dacă îl condamnăm pe Dumitru Popescu pentru cultul personalităţii, nu trebuie să uităm că unul din marii înfăptuitori ai acestui cult a fost A. Păunescu. Ca să nu mai spun că a revenit Eugen Florescu ! Asta este culmea neruşinării ! Nu se poate. A fost consilierul preşedintelui Ceauşescu.

G.P. : Acuza „Expres"-ul şi „Zig-Zag"-ul de „demenţă"...

I.C. : El a fost şeful secţiei de presă a C.C.-ului. Cînd am venit de la „Amfiteatru" la „Scînteia tineretului", am fost chemat la el, mi-a vorbit foarte dur, acuzîndu-mă

(continuare în pag. 12)

Aurel DUMITRAŞCU

Scufița roșie

— *Pe scufița roșie o sărută păianjenii în gara de est*
e beată murdară și careva a tîrît-o într-un colț
toată viața am ținut s-o ntîlnesc și acum că-i aici
cum să nu-i vorbesc de biblioteca pustie
de colbul cel verde și colbul cel roșu. Pe femeie o duci
acasă tăcut încui ușile te ascunzi. Pe scufița roșie o duci
pur și simplu ea de fapt chiar vrea să meargă la tine
(singură) îți cere povestea lupului și a scufiței roșii
i-o dăruiești o citește toată seara mofluză. Tîrziu
ia o țigară și pleacă. Vine a doua zi tot la tine citește
sînteți mari prieteni. Intr-o zi primești un castron
cu pițigoi morți în altă zi intră dealul pe ușă
și vine iarăși scufița te strigă : lupul a murit și
nu mai am pentru cine trăi. Pleacă într-o marți
nimeni nu știe unde mai pleacă
Azi este vineri castronul cu pițigoi e pe masă tu taci
și mîine nu mai vine nici scufița roșie
mîine nu mai vine nici dracu. În pădure se înalță
un rug cum nu a mai fost. Se pregătesc să te ardă pe tine.
(1985)

...idul

— *Nu-s mai bun decît anul trecut. Prințesa moartă*
ar fi ca un dar prosternat în minciunile străzii
(o vreme am văzut-o vie plutea !) — se mai naște
vreunul să ne lege la ochi. Am moștenit de la tine
un zid se lasă pe el păsări negre de pradă (atît
e de simplu să fii fericit !) Dar frumusețea ce face
de cine întreabă ? Nu mai spune nimeni nimic.
Un pumn de pastile emigrează într-o fată săracă.
Prin iarba orașului norocul se dă cu capul de zid.

Cartierul amăgit cu filme

— *Bolile vechi le-am ținut departe de noi (bate*
singur clopotul în ușă) — dintr-o fiere poți face
pe ascuns o capitală o poți vinde oricui. Tu nu ai sînge
în vene a spus cîntărețul tu ai un șirag de soldați
puși la zid. Și ei toți se gîndesc la mame. Și sîngele
tip-til prin piață înfometează plutoanele de execuție.
Și pe cer se plimbă un merișor alb dintr-o altă biografie.

Anul cel bun

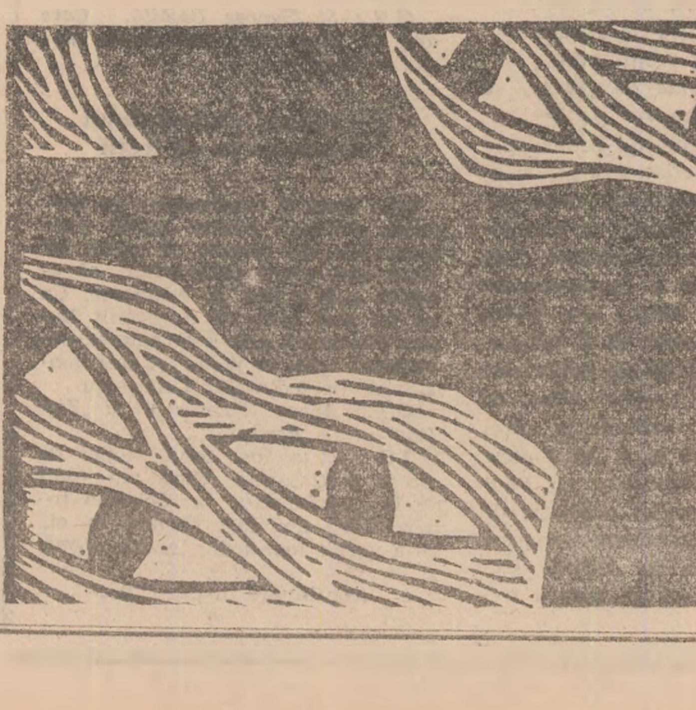
— *Anul în care mori e anul cel bun. L-au așteptat și alții*
s-au rugat pentru el au vrut să ți-o ia înainte însă
tu ai ajuns liniștit în inima lui. Mai ales ai vrut
să petreci cu femeia. E anul cel bun ! în timp ce-și
despletea părul în vagi rotocoale de fum. Aveai haine
bune chiar obiceiuri bune de a purta haine bune — ai ales
din fiecare pe rînd — în oraș ploaia zarva din dricuri.
Și n-ai mai ieșit ați surîs împreună cu vinul roșu din
căni. Pe urmă n-a mai adăugat nimeni nimic. O fetiță oarbă
cînta la trompetă pe zid.
(1988)

Riduri pentru veștile tîrzii

— *Miezul de pîine deschide ușa cu aburii lui*
ca și cum ai veni tu de undeva de departe să-mi
spui : prăzile mării pot fi adunate-n hîrtii. Alții cînd
lasă o pîine pe masă bruftuluiesc peisajul cu voci
chiar imaginea acelei fete oarbe care spunea tot timpul :
„Pîinea sînt eu" — și aș putea să continuu.
Dacă rescriu fiecare cuvînt știu că nu de dragul
morții o fac dacă sîntem într-o seară oarecare din
martie și luna se zbate între două pete de sînge
nu-mi voi nota nimic în jurnal. Cine mai ține jurnale ?
Frica se plimbă indiferentă prin carne pune capcane și
cîntă. Parcă numai aburii aceștia nu știu nimic
mai nimic. Ies pe ușă în lume.
(1980)

Capul de oaie

— *Un cap de oaie pe masă la primărie.*
Vin pe rînd și se uită la el.
(1983)

Tudor LUCHIAN-TUDORA

Jilava 2. Ca primii creștini

— fragment —

Se desprimăvăra.

Într-o zi, cînd erau scoși la jumătatea de oră la plimbare, în cerc, sub zidul redutei, un planton — pușcăriaș de la „criminali" adică dintre cei cu proces pe rol — purtîndu-și mătura cu coadă ca un cavaler medieval spada, i-a șoptit din mers lui Silvian că soldatul Neculai Ailenei se află la „criminali" la camerele 9—12, c-a fost judecat, și aștepta pronunțarea.

A fost judecat Neculai !

În ziua aceea Silvian s-a plimbat singur (Cîteodată merge în rînd cu Anghel Lobodă, povestindu-și cu glas scăzut tot felul de nimicuri, dar de vreo două zile. Anghel era mereu cu unul proaspăt venit, de loc de pe la ei, de pe la Măgurele).

Neculai a fost judecat !

Silvian depăna în minte — în ziua aceea mai cu stăruință — rezumatul multor destăinuiri, cît au stat amîndoi pe un loc :

„La ce te mai gîndești, Neculai" ?

Și Neculai începea totdeauna privind într-un punct, dincolo de hruba în care se găseau : „la noi la Plopeni, domnule căpitan... știți. Plopenii mei nu-s departe de Tudora dumneavoastră...

„Știu, Neculai, pe lîngă Dumbrăveni".

„Așa. Se făcuse și la noi la Plopeni o comisie pentru împroprietărire — aia făcută de Pătru Groza. Între cei din comisie, un amărît... un tîrîie obială... puturosul satului, care, ca să-și astîmpere foamea, nu muncea, ci bea apă și dormea. Nici nu se însurase, că cine să ia așa o podoabă? Ei, dar vezi bine acuma-i venise rîndul. Se tot învîrtea pe la primărie : ba vătăjel, ba vizitiu la căruța primăriei — vizitiu nu grăjdar, că grăjdarul trebuia să hrănească, să adape, să rînească, să care bălegarul... — iar cînd cu împroprietărirea, hop și el în comisie. N-am știut că-mi purta sîmbetele, dar acum, stînd în pușcărie, mi-am adus aminte că, băiețandri fiind, ne-am încăierat, nu știu pentru ce anume, și eu l-am cam dovedit. Dar asta era o treabă hă-hă-hă, încă înaintea războiului. Cînd cu comisia, m-am prezentat și eu. El, de la masă: tu ce vrei mă, ăla Ailenei ? Cum ce vreau, am răspuns : ca toată lumea asta adunată aici. Tu poți să te duci înapoi acasă, nu s-a lăsat el. că NOI, zice, împroprietărim lumea săracă nu chiaburani. Cine-i chiabur, mă deșteptule, nu m-am lăsat nici eu, și mi-am făcut loc mai în față. Cît pămînt are tata, mă nepricopsitule, și cît vine partea mea, dacă-l împarți la cinci frați ? Ai făcut socoteală ? Păi cum s-o faci, că pentru asta trebuie aritmetică, ori tu n-ai mai trecut-o pe-a treia. Lumea a rîs ; eu m-am înfierbîntat — deși, gîndesc acum că n-ar fi trebuit — el s-a buricat,... și-apoi el una, eu alta, am ajuns că ne-am luat de guler. Și strîngeam amîndoi îndrăcit. Ne-au despărțit oamenii, cînd încă nu ajunsesem să dăm nici unul. Măcar dacă l-aș fi poenit tot ar fi fost ceva, dar așa... că pămînt tot n-am primit. Lumea șoptea că pentru că eram înscris la țărăniști — dar cîți nu erau în sat țărăniști, și totuși au primit. E limpede : mă dușmănea. De la o vreme nepricopsitul a dispărut din sat ; unii ziceau că s-ar fi însurat, pe undeva, în cealaltă parte de județ ; alții, c-ar fi fost trimis la o școală. Nu l-am mai urmărit soarta, dar peste vreo doi ani, iată zvon în sat că vizitul de la căruța primăriei ar fi fost întîlnit cu grad de plutonier cu epoleți albaștri. Și tot cam pe atunci, milițianul, cu care stam binișor, mi-a șoptit s-o șterg urgent. Unde s-o șterg ? Am stat ascuns vreo săptămînă, într-o glugă de strujăni, la un neam mai de la marginea satului. În timpul acesta, ziua și noaptea, casa mea, a tatii, a lui frate-miu, a cumnatului era călcată și întoarsă pe dos: mă căutau. De ce ? Parcă spuneau le ce ? Întrebau numai unde-i banditul, adică eu, și-i amenințau pe toți că-i închingă. În acest timp eu mă uscam, făcîndu-mi fel și felurite planuri, pînă cînd mi-am adus aminte că la Pedeștri m-am avut bine cu un bănățean — bun băiat — dintr-un sat de pe granița sîrbă, Checea. Cum știam că brînza se împuțise rău cu Tito, care era întins pe toate gardurile, cu barda din care șuroia sînge, mi-am zis că acolo i scăparea. Ca să nu mai lungesc vorba, m-am dus la Checea, prietenul m-a primit și m-a ajutat, și într-o noapte, tuști ! am trecut la sîrbi. M-am așezat jos, în iarbă, și am așteptat patrula. Cînd a venit, i-am strigat și m-am predat. I-am crezut Hristoși, și n-au fost decît diavoli. Degeaba încercam să le explic că ce și cum, că din spionul Anei Pauker nu mă scoteau. Iar pînă la pichet am fost dus numai în îmbrînceli și ghionturi. Și la fel și la Vrșet unde am crezut chiar că nu mai scap cu zile, atît de aspru și neomenos s-au purtat, cerîndu-mi să recunosc că-s spionul Anei Pauker. (De ce Ana Pauker, și numai ea, n-am înțeles). Doamne, ce anchetă ! Ajunsesem să nu mă mai țin pe picioare, dar eram hotărît să mă las ucis, dar să nu recunosc că-s spion, că nici nu eram, dar poate că ei o credeau.

Pînă la urmă au renunțat, și m-au adus înapoi la pichetul pe unde trecusem frontiera, și-ntr-o noapte, către ziuă, m-au tîrît aproape, că singur nu puteam sta în picioare, și lîngă aceeași bornă, m-au pus cu fața spre România, și indicîndu-mi cu mîna direcția, mi-au spus : încolo Ana Pauker, încoace pac-pac, și mi-au arătat pistolul automat. Abia m-am mișcat vreo douăzeci de pași și am căzut. Auzeam că se apropie patrula noastră, dar n-am avut puterea să mă tîrăsc din calea ei pînă într-o porumbiște care începea la o aruncătură de piatră.

M-au dus pe sus la pichet, apoi cu o mașină, la Timișoara. Și aici altă anchetă, alte bănuieli și mai ales nenorocul de a fi dat pe mîna anchetatoarei Mira. Cine n-a fost anchetat de Mira, se cheamă că a făcut în scăldătoare cînd era mic. Cînd intrai în biroul acestei sîrboaice — de aici de la noi, desigur — știai ce te așteaptă din clipa în care vedeai pe colțul mesei, împăturită, o batistă albă, și alături două creioane, întregi, neascuțite. Mira te întreba, îți zîmbea, dezgolind o dantură frumoasă, și dacă nu era mulțumită de răspunsuri, te invita încruntînd din ochii ei verzi-albaștri să-ți lași jos pantalonii : hai-hai, și izmenele, și nu te rușina, frumosule, c-am mai văzut noi d-alde astea. Îți arăta apoi patul de scîndură, cu o pătură sură aruncată peste el : întinde-te, întinde-te, puișor. Mai c-ai zice că te răsfăța cu un fel de mîngîieri în timp ce-ți lega-n batistă boașele, peste care apoi cînta, ca la țambal, cu creioanele. Iar tu, nefericitule, erai gata să recunoști — dacă ți-ar cere — că tu ești acela care-ai înfipt sulița în coasta lui Hristos ! Degeaba însă, că Mira nu se oprea decît atunci cînd credea că partitura a fost cîntată în întregime.

Și-acum Neculai Ailenei a fost judecat !

Oare pentru că l-a înfruntat pe nepricopsitul de la Plopeni ? se întreba în gînd Silvian. Oare pentru că a încercat să se sustragă desmățului și bunului plac nestăvilit și necontrolat? Oare, acolo, în Plopeni, Neculai Ailenei, era chiar un pericol care să justifice toate acestea ? Oare nu cumva se încerca să se acopere cu legalitate cea mai înfricoșătoare și inumană ilegalitate ?

Liviu ANTONESEI

Septembrie negru

In vintul rece — bărbații in negru
pindesc neapărata pradă. Se apropie pe furiș,
se opresc, aruncă lațul de sirmă.
Un urlet sinistru in dimineață,
un urlet de singe și groază.
Fruntea se apleacă. Frunzele galbene cad
inainte de vreme...
Prezentul, viitorul, trecutul — timpul
devine lichid, curge ca o gelatină
decolorată peste fețele noastre.
Copiii ai neîndurării, bărbați ai nesupunerii ?
Dar față de ce, față de cine ?
Precum întotdeauna se întoarce tăcerea.

Marea de sînge

Sîngele tînăr fierbe pe cîmpia de-asfalt.
Altădată, poate, altădată va încolți.
Un hohot disperat hatucinează în memorie —
ar trebui să fie voalatd, încrețită,
dar se scaldă într-o visătoare nevinovăție.
Printre crucile singure, floarea carnivoră
se ridică cu ezitantă candoare.
Singele s-a decolorat, se învinețesc chipurile
tot mai îndepărtate. Un anotimp cenușiu
se-ntinde iarăși peste cîmpii, peste cetăți
muribunde și reci. Pe dinăuntru, un cancer
sapă melancolice caverne, peșteri pentru
o mereu amînată speranță. Un monument,
un monument al uitării.

Psalm

Madonei Negre

Onoruri, strălucire și aur —
vinuri aprinse susură-n vene
și focurile de artificii ale Cuvîntului
pregătesc marile hemoptizii etice.
Viitorul puiește în noi ca un puroi
violet, ca o disperare emancipată
de efervescențele cărnii...
E noapte, noapte, noapte !
Teroarea se scurge prin toți porii
universului mare.
Numai tic-tacul ceasornicului
și icoana fecioarei-regină.
N uești aici — o inimă de plumb
și corăbii uscate în singe.
Totul, totul mă înspăimîntă. Totul.

Cîndva, împreună,..

Voi aveți palmele străbătute de rîuri adînci
și chipul ca fața arsă a unei planete necunoscute...
respirați greu sub cîmpie, oasele s-a îndoit
sub povara veacului plumburiu.
Dar nici eu, moi l'autre, nu văd soarele
dimineața folosim același autobuz
ruginit și greoi.
Inima-mi este crăpată în patru,
pe creier se înmulțesc bătăturile vinețîi
ale neuarstenici.
Atîrnăm la capătul aceleiași funii —
siamezi triști ai disperării. Tăcem.
Cu toții tăcem. De sub zăpezi colțul ierbii
plesnetșe.
Cîndva, niciodată — de la nord vîntul de
primăvară va coborî. Și atunci va ploua peste
chipuri, și atunci vom vorbi.

Pastel din memorie

Plouă — fulgi de apă, nevrotice sfere lichide —
cineva mătură speranța, cineva vorbește,
persuadeză neputincios și vulgar.
O, supremul conformism al zilei
de a curge într-o singură direcție !
Bălți, bălți negre — jertfa se insinuează
prin faldurile mimetice ale memoriei.
El va agoniza pin' la capătul lumii
și noi dormim. Dormim, dormim ,dormim...
Un somn urias, purpuriu, zboară
te cetăți și păduri.
Și plouă. Intuneric lichid, tăcerea,
somnul, pustiul.

D. MIRA

Ianuarie '90

Frica își mai spune cuvîntul ! mai are cuvinte de spus, de adăogat, de anulat. Se ajunge la o inflație a textului fricii : „a fost o reacție spontana tovarășe adică domnule, părerea mea personală e că vorbesc în numele, așa cum au arătat, e că odiosul și-a tras ponosul și folosul de pe urma atîtor dar și atîția, ca mulți alții, și-mi exprim adeziunea ca și indignarea care este emanată cu atîta aminare pe principiul valorii interpretative a repartizării ajutoarelor (cine vrea haine și bani s-ar părea ca nu-s golani) și fiindcă îmi este foarte greu să reiau textul chiar din locul din care fusese abandonat ca și antevorbitorii mei care au dreptul să scrie în egală măsură, îmi îngădui sa lăbărțez această frază cu precizarea că : teroriștii sînt securiștii sau invers și se află în viață și se bucură de ea mai ceva ca în vremurile de tristă /amintire. Își fac meseria Îmi amintesc că vorbăria își intră pe făgașul ei normal ca și activitatea care vrea să destabilizeze - destabilizarea creată de dictator în mod foarte centralizat, apoi iar iese din făgașul ei normal, apoi iar intră, apoi carele de reportaj, apoi proza străzii de care n-ai cum să scapi și trebuie să te strecori apolitic fără conținut și gramatică de sus căci în fond contează și forma de manifestare a instinctelor. Dar chiar în această clipă care nu este o trans/misie directă (misia fiind totuși a cuiva) femei galeșe se îndreaptă galeș cu eșarfe și aclamații către primul ministru care le aruncă niște priviri — ceva de groază — și este luat în serios, în timp ce bălțile fostului trotuar sînt lovite cu o furie oarbă de bîte necunoscute în felul acesta, vicleniii stropi de noroi își ating parțial ținta, reușind desprinderea puterii executive de cea politică în proporție de 50%, cealaltă jumătate avînd menirea să conducă dialogul ce în curînd va deveni monolog cu mici excepții prin părțile esențiale în care textul este superior celui ce îl rostește.

Am pus un punct împotriva căruia sînt. Dar degeaba l-am pus pentru că o coloană de propoziții dau pur și simplu buzna în pagină. Spun c-au fost arestate, că acum au scăpat, vin să-și ocupe un loc legitim în pagina albă.

Să le urăm succes în activitatea lor :

Calatorului îi stă bine cu drumul iar scriitorului cu strada. Să ies în stradă ?... să nu ies ?.... să ies. Cine ești dumneata doamnă stradă, și de cînd n-ai mai hotărît soarta neamului ? Doamnă stradă, vrei să fii regina noastră, ca s-avem și noi un pic de monarhie ?

Apoi zăpada a început să se topească.

Magazinele alimentare s-au cam golit.

Intr-o zi a plouat.

În fața la „Inter" un tînăr mai face greva foamei pentru o televiziune liberă cu adevărat. Intru în vorbă cu o distinsă doamnă, despre guvern. Avem cam aceleași păreri. Personale. Ieșim din pasaj. Grupuri. Se comentează un decret. Ne oprim. Cuvinte ca : normal, normalizare, normalitate în expresii ca : activitatea reintră în normal, acțiuni de normalizare, mă îngrozesc.

Tratat despre frică în doi

El s-a trezit cu textul acesta, întreg pe piele, în plămîni, în coaste, inimă. Textul care avea să apară de-a lungul zilei și-n timpul următoarei nopți. Frica. Își spune cuvîntul. Are cuvinte de spus. Despre cum se naște ea în om. Nu! spune [illegible] : se naște cu ea, cu capacitatea [illegible] de a acumula frică în timpul vieții spun. Stă cu frica în sîn la sînul [illegible]. Mama avea frică de Dumnezeu. Apoi și-a schimbat cursul fricii. Cînd se schimbă puterea se schimbă și frica. Sentiment puternic cu multe forme. Ea se transmite genetic. Acum îi este frică de umbra lui. El, aa, nu fac mai multă umbră pămîntului. Alții pămîntului fac umbră mare la un loc. Puternică — dar nu se sperie de ea.

Ție nu ți-e frică, tu stai la umbra fricoșilor, spui.

Există într-adevăr școli de produs frică ? îi întreabă.

Repetarea unei istorii se bazează pe frică, răspunde.

Roxana intră cu cafelele.

-- Mi-a fost frică că ați plecat ! zice.

— Unde să plecăm ? Ne este frică. Avem o frică modernă, emancipată, școlită. O frică dobîndită prin educație. Părinții noștri au cheltuit pînă ne-au văzut atît de fricoși.

Astfel intră și ea în discuție. Roxanei i-a fost frică de examene. Dar acum a trecut. Este fricoasă și nu prea. Ea s-a integrat bine. Ce i s-a cerut a dat. Ce nu, nu.

— Să facem calcule cu frică. Propune ea.

— Frica iepurelui este mai mare decît frica elefantului. Rezultă că la animale frica este invers proporțională cu trupul.

— Da. Zice. — este relația fricăputere.

— Dar cum este ea, frica la om ? Conștientizată ci nu instinctuală.

— Ba nu, zice : omul are două frici : instinctuală și conștientizată.

— Da, rîde Roxana : omul nu este iepure și nici elefant și nici cîine mai rîde ea. Și nici catîr, mai rîde el și nici bou, rîd ei, un rîs.

— De care dintre ele să scăpăm atunci ?

— De cea care ni se administrează — zice.

— Ca un act de curaj, am să-ți fac un tablou al acestuia : În orașul nostru frica se așterne ca o ceață londoneză. Ea vine de sus. Și nici odată nu ajunge direct la purtător. Au mijloace de filtrare. Ea se împarte pe cap de locuitor gata filtrată. Fără impurități. Fiecăruia i se administrează tipul de frică, conform disponibilității interioare și poziției sociale, astfel :

...că într-o zi moare de foame, că-l înșeală iubita, soția, amanta, că i-o ia altul înainte, că-i ia casa foc, că dă mașina peste el, frica de moarte, de bătaie, de secu, că n-o să-i apară cartea, de șef, de injecții, de responsabilitate, de microfoane, de întuneric, de anul 2000, de cartelarea ființei, a cărnii, de contemporani, de șarpe, de cuvinte, de amenzi, de cancer, de om, ca nu cumva să supere pe cineva.

Export de confuzii

Este ora la care hîrtiile încep să se potolească din foșnetul lor. Mașinile de scris își răresc bătăile, aerul devine greu de respirat, cadrele sînt transpirate sub braț, cutele frunților capătă o nuanță negricioasă, înaltul cadru înlocuiește cuvinte cu gesturi ale mîinii, se deschid fișiere, se trag sertare, se împing. Pentru azi, destul. S-au încheiat situații. S-a raportat „numărul umorților". Este un loc unde se lucrează cu viii și cu morții. Pe viață și pe moarte. Rodul activității de azi se va culege la sfîrșitul lunii, cînd înaltul cadru va raporta mai sus, că s-au livrat zece tone carne, adică mii de capete-păsări. Ceea ce înseamnă bani și prestigiu. Iată și un ultim telefon al zilei de azi, la care nu-și mai dă nimeni osteneala să răspundă. După ce sună de sperie toate muștele muștele din preajma lui, femeia de serviciu vrînd să curme țîrîitul agasant ridică receptorul.

— Alo... ferma 2 ?

— Da, Ana.

— Udroiu la telefon. Spunei șefului să-mi „adreseze" cîteva bucăți din lotul pentru export. Trimit o mașină.

Din acest ordin semicodificat, femeia de serviciu, Ana, făcu un Ordin complet eronat.

— A zis tovarășul Udroiu să dresați lotul de export și că vine mîine cu mașina să vadă.

Înaltul cadru sări ca ars, trecu repede în biroul în care funcționarii dădeau să plece și le explică : Auziți ce ne cere acum la export, păsări dresate.domnule !...

Si s-a început operațiunea de dresare a miilor de capete : fiecare cadru s-a înarmat cu cîte un bici pocnitor și o baghetă lungă de plastic negru. Și-a luat fiecare în primire cîte o mie, două de capete și s-au pus pe treabă. Biciul pocnea. Capetele se plecau. Unele păsări cu senzori normali, se comportau firesc, alte mii de capete, însă reacționau anapoda. Se scălîmbau a batjocoră. Scoteau limba sau scuturau din aripi în chip jignitor. Cadrele nu pridideau dînd din mîini. Ba din bici, ba din baghetă. Începea să se însereze felii, felii. Înaltul cadru lăsă biciul și bagheta rezemătă de un zid și trecu pe la celelalte cadre pentru a le da o dispoziție esențială. Să înceapă munca de selectare, de separare. Pe cele inteligente (adică cele care prind repede) să le scoată dintre celelalte pentru că numai cu ele vor face treabă. ACEASTA operație odată efectuată, s-a constatat că inteligențele erau sfrijite (sub un kilogram) pe cînd cele grele de cap depășeau un kilogram cincisute.

De aici, înaltul cadru trase o concluzie deloc liniștitoare. Dacă se cîștigă în inteligență se pierde la greutate. Dealtfel nici nu știa care este criteriul de plată a inteligenței pe cap de pasăre. Dar nici nu îndrăznea să-l sune pe acel Udroiu acasă, să-i ceară lămuriri. Așa că își continua munca cu acea nelămurită problemă în suflet. Ba nu ! În cap.

Cîteva sute de păsări au și început la anumite semne din baghetă să se scuture, ori să încline usor capul într-o parte, să ridice o aripă a salut, să se prefacă a ciuguli ceva inexistent din aer.

„Şi ce dacă se supără președintele? Mie puţin îmi pasă!"

• o convorbire cu Ion Cristoiu •

(urmare din pag. 9)

...a vin dintr-un „cuib" de reacţionari şi că aici nu mai merge, trebuie să fie o „pepinieră" de scris revoluţionar. Marea schimbare a SLAST-ului din 82, pe care am s-o regret toată viaţa, a fost din cauza lui.

G.P.: SLAST-ul a făcut şi el un zig-zag

I.C.: Da, pentru că-n 82 ne-am trezit criticaţi direct de Ceauşescu (influenţat de consilierul său Florescu). Şi după critica în secretariatul C.C., Florescu ne-a chemat (era şi Marinache cu mine, red.-şef) şi ne-a spus pe cine, ce scriitori să publicăm: pe Lăncrănjan, pe Eugen Barbu, pe Adrian Păunescu...

G.P.: Paul Anghel?

I.C.: Da, şi Paul Anghel. Era gruparea lui. O să-mi fac mea culpa toată viaţa. Singura mea scuză este că dacă nu făceam această greşeală, se desfiinţa revista. Dar recunosc, prea mulţi s-au justificat la fel: că dacă eu plecam, se desfiinţa instituţia... Nu mi-o iert. Tocmai de aceea am devenit atît de radical în această perioadă. Pentru că ştiu ce-am pătimit atunci. Într-un an, mi-am pierdut toate prieteniile adunate în 15 ani...

G.P.: Încercînd să împaci focul cu apa

I.C.: Şi n-am reuşit să împac focul cu apa. Sigur, după ce Florescu a plecat în provincie şi Enache a dispărut, am încercat să reabilitez revista, dar era prea tîrziu. Deja numele meu era compromis.

Poţi fi cutră, şi totuşi geniu

G.P.: Ce-ţi mai face „istoria"?

I.C.: Am găsit referatul de respingere a volumului „'47-'56". Este semnat de un laureat al Premiului Herder, fost activist la Consiliul Culturii. Dacă l-aş publica, ar trebui să fiu preşedintele Partidului Naţional Ţărănesc. Rezulta din referat că aduc elogii PNŢ-ului şi ziarului său, că atac politica URSS faţă de literatură şi faţă de România, că în general denigrez politica partidului din perioada respectivă. Aş putea deci să-mi revendic un statut de disident — ceea ce ar fi ridicol. Eu am scris acel volum de 1.400 de pagini şi el poate fi publicat oricînd (cu foarte mici modificări). Rezistă. Am un capitol despre vizitele scriitorilor în URSS: de la Sadoveanu la Eftimiu, toţi se întreceau să se uimească cît de frumoşi şi inteligenţi sunt colegii noştri sovietici, cît de bine se trăieşte...

G.P.: Nu-mi faci o paralelă? Avem şi azi acest fenomen, de cameleonism, de oportunism?

I.C.: Pentru perioada '46-'47, eu pun o responsabilitate uriaşă pe seama scriitorilor. Dacă după '47, să zicem că erai obligat, nu scriai poezia cerută, riscai să ajungi la Canal — între 45 şi '47 nu te obliga nimeni. Nu l-a obligat nimeni pe Sadoveanu să scrie „Lumina vine de la Răsărit" (conferinţă ţinută la 1 martie 1945 pentru ca pe 6 martie să se instaleze guvernul Groza în urma pumnului în masă a lui Vîşinski). Deci trecerea s-a făcut şi datorită ambiţiilor unor scriitori. Un caz este şi Călinescu. Rămîi uluit de eforturile acestui mare scriitor, mare critic...

G.P.: Mare de tot.

I.C.: Mare de tot, dar ridicol în eforturile lui de atunci de a se adapta la... zig-zagurile politicii partidului comunist. Spunea partidul că nu se leagă de rege, el îl căuta pe rege; punea partidul problema Republicii, pleda şi el pentru Republică.

G.P.: Se căznea să-i facă pe plac lui Novikov...

I.C.: Articolele lui împotriva P.N.Ţ.-ului, împotriva P.N.L.-ului, judecate retrospectiv, se dovedesc foarte primejdioase din p. de v. politic. El avea talent, ştia să demonstreze... Dar avea această naivitate, de a crede că face mare politică, cînd e clar că era mînuit de partidul comunist.

G.P.: Dă-mi voie să fac o scurtă paranteză meditativă şi să observ că aceste constatări — foarte adevărate, le-am făcut şi eu — au, în fond, o pură valoare, cum să zic? epică sau caracterială, moralistică, pentru că în planul criticii literare, axiologic, ele nu au efect: aceştia doi rămîn nişte titani, şi Sadoveanu şi Călinescu. Aceste oscilaţii, aceste căderi morale ale lor (tigri sărind spăşiţi prin cercuri de foc de teama cravaşei şi a pierderii tainului) sunt valorificabile într-un roman, al vieţii lor. Opera lor — ele n-o pot păta. Istoria, Bietul Ioanide sau Baltagul rămîn aceleaşi capodopere — dincolo de mizeriile la care au fost obligaţi, sau mai puţin obligaţi, oamenii aceştia.

I. C.: Sunt perfect de acord şi chiar mă bucură acest punct de vedere. Prea am auzit în ultimii ani, şi chiar în ultima vreme, că în opera scriitorului intră şi atitudinea morală. Eu nu cred.

G.P.: DIN NENOROCIRE nu intră! Adică, se pare că poţi să fii o cutră, şi totuşi un geniu. Sunt forţat s-o constat, cu tristeţe.

I.C.: Istoria literaturii, a artei în general, este a-morală.

G.P.: Baudelaire sau Verlaine sau Goga... nu ştiu dacă au fost oameni cumsecade.

I.C.: Alt exemplu. Liviu Rebreanu a fost directorul Teatrului Naţional şi directorul ziarului „Vieaţa" în timpul lui Antonescu (ziarul fiind şi un oficios al acestuia). Tot pe atunci exista şi un cetăţean care se numea Sergiu Filerot şi care a scris un volum de poeme pentru care era să fie executat. Ei, şi totuşi în rangul întîi al istoriei literare a rămas Liviu Rebreanu. Asta e. Din păcate, nimeni nu ţine cont, peste 20—30 de ani, ce ai făcut ca om.

G.P.: Da, dar — atenţie: — asta nu justifică ticăloşia în clipa prezentă. Opera trăieşte în planul istoriei artei. Omul, însă, trăieşte în planul moral şi al istoriei moravurilor. A fi azi lichea, chiar dacă nu-ţi afectează opera, îţi pătează, în schimb, în eternitate numele. „E s'oi al vero son timido amico / Temo di perder viver tra coloro / Che questo tempo chiameranno antiquo" **(Dante, Par., XVII, 118—120; traduc:** „De-aş spune adevăr pe jumătate / Mă tem să nu par mort acelor' c... / Numi-vor timpul meu Antichitate"). **Fiinţa morală nu e absorbită de fiinţa estetică!**

I.C.: Una din cauzele ajungerii la proletcultism au fost şi scriitorii. Nu trebuie să ne imaginăm (mai ales pentru '44—'47) că a stat tot timpul cineva cu puşca în spatele scriitorului ca să scrie. El o făcea din diverse motive: invidii, antipatii, banii care i se ofereau (lui Sadoveanu i s-a oferit conacul de la Ciorogîrla al lui Pamfil Şeicaru). Ei, şi acum e la fel. Am văzut deja, repede, mulţi scriitori gata să pacticheze cu puterea, să găsească argumente pentru asta. Nu pentru că ar crede.

G.P.: Aş vrea să-mi spui cine sunt aceia.

I.C.: Am rămas uimit cînd am văzut că face opoziţie Pieţei Universităţii (un fenomen pe care eu l-am preţuit şi lăudat, considerînd că mai ales pînă în 20 mai a fost un fenomen extraordinar) aşa numita „Societate de mîine".. M-a mirat că personalităţi ca Eugen Simion, Marin Sorescu sau chiar Augustin Buzura fac asta. Ei sunt scriitori! Orice scriitor, în orice ţară... nu ştiu... este în opoziţie! E o „lege" a scriitorului!

G.P.: Din cîte am înţeles, Eugen Simion a fost dezavuat de gruparea respectivă.

I.C.: Nu ştiu. Dar un scriitor e un spirit critic. Orice putere are fisuri şi rostul scriitorului e să le vadă.

G.P.: Surprinzător — pentru că ai vorbit de spirit critic — e şi Valeriu Cristea.

I.C.: Da, i-am citit şi m-au surprins cîteva articole care erau cu mult sub nivelul unor debutanţi din „Adevărul". S-ar putea ca la Valeriu Cristea să fie o credinţă. O surprinzătoare credinţă în marxism. De ce să nu admitem că au fost şi scriitori (poate şi oameni politici) care chiar au crezut în marxism? Eu l-am văzut foarte convins, nu ştiu ce ar putea să cîştige de aici...

Pornografia concurată de literatura bună

GP.: Cum vezi procesul întoarcerii la normalitate în general şi în literatură?

I.C.: În politică, în primul rînd!

G.P.: În viaţa noastră.

I.C.: Normalizarea depinde de rezolvarea tensiunii care există acum în vîrful puterii, între aripa „conservatoare" şi cea „liberală". Mi-e foarte limpede că dacă guvernul şi Petre Roman trag „hăis", preşedintele ţării şi cel al Senatului trag „cea". Această tensiune se reflectă şi la nivelul de bază. Doi: vom intra în normalitate cînd guvernul va avea şi sprijinul preşedinţiei şi al Parlamentului în a lichida structurile anchilozate de jos, care blochează orice iniţiativă şi chiar boicotează! Trei: depinde de rapiditatea schimbării (şi Adrian Severin a susţinut acest lucru). Haosul de acum vine din aceea că suntem între socialism şi capitalism. Dacă nu trecem mai repede la economia de piaţă, în care omul nu mai poate fura, pentru că ar fura de la el însuşi sau de la patron, haosul ne înghite. În literatură, normalitatea va apărea cînd scriitorii se vor convinge că trăim într-un alt climat decît cel comunist. Nu mai merge cu... publici un volum de versuri, iei nişte bani, cineva te protejează. Scriitorii încă nu s-au adaptat. Nici structurile lor. Uniunea Scriitorilor e o instituţie „veche". Fiecare scriitor e pe cont propriu. M-a uimit că s-au dus cei de la UNITER la preşedinte. Ce să-i ceară preşedintelui?! Era foarte încîntat Mircea Diaconu că preşedintele a fost de acord cu ei... M-am uitat în Legea Electorală: n-am găsit nici un mijloc prin care preşedintele ar putea să le dea nişte bani teatrelor din România. Teatrele n-au decît să se adapteze la această nouă realitate. Nu se adaptează dacă pun numai piese ultra-sofisticate, ultra-costisitoare, dacă ţin 90 de actori din care joacă numai 10. Economia de piaţă va duce la o concurenţă sîngeroasă şi la reducerea numărului lor.

G.P.: Mă rog, se poate discuta. Uniuni au fost oricînd; iar un stat deştept ajută cultura bună. Hai să-ncheiem pe nostim: pornografia te supără?

I.C.: Nu. Nici pornografia, nici în genere literatura de consum nu mă supără pentru că eu spun aşa: în adevărata libertate, nu ştii de unde poate ieşi valoarea. Marquez spunea că pe el l-a impresionat şi l-a influenţat literatura de călătorii, mai ieftină (spunea el). Un scriitor poate găsi o idee genială răsfoind o carte mai deocheată. Nu mă alarmez deloc.

G.P.: S-ar mai putea aduce argumentul: Natura non turpia.

I.C.: Cine vrea, citeşte pornografie, cine vrea citeşte operă înaltă.

G.P.: Important e ca, dacă pornografia există, ea să fie zdravăn concurată de literatura bună. Ion Cristoiu, sănătate!

George PRUTEANU

Octavian PALER

CONFRUNTĂRI CU AVOCATUL DIAVOLULUI

(care ține loc de introducere la „Cele zece porunci ale înțelepciunii")

19

Există, s-ar zice, în mine un sofist care nu ațipește și e gata în orice moment să demonstreze că am avut dreptate să..., că soluția cea mai bună este cea la care m-am oprit..., că alții sînt de vină cînd mă judecă, neînțelegînd ce înțeleg eu și în primul rînd neînțelegînd că păcatele mele sînt, de fapt, o virtute... Mă atrage să tai firul în patru, în opt, după aceea în șaisprezece, și așa mai departe, și fiindcă am pierdut un bun prilej de a practica acest viciu pe seama altora, născîndu-mă cu vreo două milenii și jumătate după ce sofiștii au intrat mai întîi în dizgrația contemporanilor, apoi în dizgrația uitării, îl exersez pe seama mea... Acest sofist mă învață să spun că am putut conta totdeauna mai mult pe defecte decît pe eventualele mele calități, nu trebuie deci să-mi fac reproșuri prea mari... La urma urmei, dacă lumea ar fi fost perfectă, nimeni n-ar mai fi visat perfecțiunea! Ar fi fost, de ajuns, să deschidem ochii și să privim în jur. Ce bine, totuși, că Geneza a fost parțial ratată! Intr-o lume desăvîrșită, Parthenonul ar fi fost inutil pe cînd într-una ca a noastră el trebuia să fie, mai devreme sau mai tîrziu, construit. S-ar cuveni, la drept vorbind, să le mulțumim zeilor pentru calitatea nesatisfăcătoare a operei lor, deoarece ne-au lăsat astfel posibilitatea de a avea pretenții mai mari de la noi. Numai într-o lume imperfectă se putea ca omul să se elibereze de smerenie, să dea dovada ambițiilor sale, visînd chiar să țină locul zeilor pe pămînt!.... Și nu există apărător mai fervent al justificărilor mele ca acest sofist care muncește din greu, demonstrînd, dacă trebuie, și ce nu poate fi demonstrat pentru a mă ajuta să mă declar mulțumit de mine.

20

(Avocatul diavolului intervine iritat). *Ce fac? Era vorba de o confruntare serioasă, îmi arde de glumă? In felul acesta nu voi putea lămuri nimic. Imi pierd timpul. El credea că doresc cu adevărat să aflu de ce n-ar avea rost să mă războiesc cu ideea de înțelepciune, dar...*

21

O clipă. Tocmai mă pregăteam să spun că același vajnic și zelos apărător e principalul meu dușman. Datorită lui, multe experiențe de viață au rămas inutile. N-am învățat din ele ce-ar fi trebuit să învăț. După ce mi-am ales o deviză romantică, pe care n-am respectat-o, și nici n-o puteam respecta: „să nu fac decît ceea ce nu pot face alții", sofistul m-a învățat să zîmbesc: a fost o mică trufie nevinovată, și pe urmă devizele nu sînt alese pentru a desemna o țintă, ci pentru a-ți arăta un drum! El mi-a oferit cu largheța scuze pentru tot ce n-am îndrăznit să îndrăznesc, încurajîndu-mi capacitatea de a mă justifica în dauna capacității de a lua hotărîri. Astfel, mi-a deschis ochii, fără să vrea, asupra capcanelor înțelepciunii. Uneori, obosesc să-l tot ascult demonstrîndu-mi, pentru a mă consola, că orice amînare e prețioasă deoarece îți lasă timp să cumpănești și să speri, deci să nu regret că nu m-am repezit cînd mi-a dat inima ghes, sau că dacă n-am trăit totdeauna cum ar fi trebuit îmi rămîne mîngîierea că am iubit fără încetare viața, dăruind. Ce am dăruit eu? mă întreb atunci. Singurătatea mea? Pe aceasta mi-am rezervat-o cu gelozie și avariție pentru mine. Am „dăruit" numai o anumită vorbărie despre singurătate. Am analizat singurătatea și am [illegible] lăudat cu ea ca s-o suport mai bine..

Din păcate, trăiesc mai mult la condițional: aș vrea, aș dori... și nu m-am putut decide niciodată ce e mai înțelept: să trăiesc sau să mă gîndesc la viață. De pe plajă, iată, se aud acum strigăte vesele. Unii fac baie, se bălăcesc la marginea mării, alții stau la soare, discută, bîrfesc. In acest timp, eu trag cu urechea. In loc să fiu acolo, sînt aici, în această cameră neutră, unde încerc în zadar, dimineața, să aud marea; zgomotele valurilor sînt acoperite de zgomotele oamenilor. Stau, oscilînd între două ispite: de a trăi sau de a reflecta la ce am trăit. Și n-am curajul să optez. Rezultatul e că nu reușesc să obțin nimic întreg... cum să am o părere bună despre înțelepciune? Datorită înțelepților, sau ceea ce am fost eu în stare să iau de la ei, am ajuns...

22

(Avocatul diavolului mă întrerupe din nou, de data aceasta aproape tandru). *Nu e și aceasta o dovadă că n-ar trebui să mă pripesc să trag concluzii? Ce certitudini am? Experiența mea e într-un fel, unilaterală, fiindcă adesea am confundat viața cu ideile despre viață. Nu mă pot lăuda că am în urma mea o mare diversitate de aventuri trăite, pe baza cărora se pot întreprinde o analiză temeinică a ceea ce numesc „mitul înțelepciunii". Aventura de la care vreau să plec în raționamentele mele e mai degrabă livrescă. In plus, datorită faptului că ține de tinerețe și de îndrăzneli pe care azi, cînd am căpătat conștiința limitelor mele, n-aș mai fi capabil să mi le asum, ea e învăluită, în ciuda contradicțiilor care au generat-o într-o lumină aparte, aproape magică, în memoria mea. E firesc s-o privesc părtinitor, cu o duioșie ușor amuzantă, însă în mod vădit tributară nostalgiilor. Și cum nu m-am priceput, se pare, să trag nici un folos din norocul binecuvîntat, că nu știu pînă unde se poate înainta în dorințe, chiar dacă trăiesc mai mult la condițional, ar fi nepotrivit ca, în aceste condiții, să mă apuc să fac eu teoria înțelepciunii. A fi la fel cum un urs ar vrea să imite o balerină. Și apoi... rău nu e că am dorit să fiu înțelept; fiecare tînjește după ceea ce n-are. Rău ar fi să judec nereușita mea ca pe un fapt semnificativ, din care se pot trage concluzii generale. E drept că ilustrez, poate, prin evoluția părerilor mele despre înțelepciune, o anumită derută a romanticilor care sînt cînd fascinați, cînd indignați de calmul clasic. Dovadă schimbarea de optică asupra lui Ulise.*

23

In privința aceasta, n-aș putea protesta. Altădată, aș fi vorbit despre vraja malefică a cîntecului sirenelor acum sînt încredințat că exterminarea sirenelor a fost cea mai mare greșeală a culturii grecești și, totodată, o sursă de mari confuzii în optica modernă asupra înțelepciunii. Deși, poate tocmai de aceea..

24

(Avocatul diavolului nu terminase însă ce avea de spus). *Pe lîngă impulsurile tipic romantice, în care rațiunile inimii influențează inevitabil logica mea mai există ceva care îmi limitează șansele unei viziuni corecte asupra înțelepciunii. E posibil de ce nu, să mă fi simțit prea slab pentru a fi neînțelept și să-mi fi închipuit că înțelepciunea îmi e mai la îndemînă. Psihologii vorbesc de curajul timizilor. De ce n-ar exista și o falsă înțelepciune a celor ce se știu prea slabi pentru a fi neînțelepți? Mai ales că un singur lucru e mai rău decît acela de a trăi cu iluzii: să nu mai ai nici o iluzie. Altfel spus, nu pe cale rațională mi-am format o părere despre înțelepți. Dacă nu recunosc asta, nu mai nimic de discutat. M-am apropiat cu inima de niște adevăruri pe care alții și le-au lămurit cu creierul, iar aceasta explică, în parte cel puțin, unele dintre perplexitățile mele.*

25

Mă gîndesc la ultima obiecție. Adică toți înțelepții au fost niște inteligențe aride, fără slăbiciuni afective? Dacă lucrurile stau așa, atunci tocmai aceasta le reproșez. Dacă, nu, de ce a fost preferată ca zeiță a înțelepciunii o femeie care a disprețuit dragostea? Se vede de la o poștă că Athena era frigidă și, probabil, nu întîmplător grecii n-au fost siguri nici măcar de unica ei aventură erotică. Cînd templele grecești s-au redeschis pentru vizitatori, înlăuntrul lor nu se mai găseau decît șopîrle oarbe, care nu vroiau să iasă la lumină. Oare pentru asta s-au zbătut Renașterea și neoclasicismul? ca să alunge aceste șopîrle afară, silindu-le să nu se mai poată descurca printre celelalte șopîrle? Ce vreau să spun: nu cumva găsim în idealul clasic mai mult decît au pus grecii în el și, uneori, chiar altceva? Mitul înțelepciunii are multe șanse să fie, în mare măsură, un mit modern, ca și alte mituri ce trec drept clasice. El pare să aibă rădăcinile înfipte în aceeași nevoie care-i făcea pe azteci, fixați pe niște pămînturi bîntuite cronic de secetă, să-și închipuie că în paradis plouă continuu...

Dar poate că ar fi timpul să mă întorc la originile foarte îndepărtate ale îndoielilor mele de azi, să las faptele să vorbească.

26

Am observat că se schimbă numai felul nostru de a judeca trecutul, ci și felul nostru de a ne aminti ce am trăit. Cu totul diferit mă gîndeam înainte la întîmplările pe care vreau să le evoc acum. Ele îmi provocau o oarecare jenă și dorința de a le uita. Mă rușinam că le-am trăit că au existat în biografia mea, că nu m-am simțit ridicol mai devreme și nu mi-ar fi făcut nici o plăcere să-mi fie amintite, de aceea eram mulțumit că soarta aranjase lucrurile astfel încît nimeni n-a cunoscut acest secret, fiindcă de un secret e vorba pînă la urmă, pe care am încercat să-l îngrop printre alte prostii ale tinereții. Dacă mi-ar fi zis cineva, pe vremea cînd încă mai credeam că înțelepciunea e o virtute, un har, un privilegiu, că într-o zi voi dezvălui eu însumi felul penibil în care am vrut să devin înțelept, și am eșuat bineînțeles, aș fi rîs. Cum să fac așa ceva? Poate doar, în caz că mi-aș pierde cu totul oroarea de ridicol. Or, azi îmi aduc aminte de acest episod din viața mea cu un fel de duioșie mirată. Doamne, ce impetuoasă era ignoranța mea! Căutătorii de aur n-au cernut nisipul cu mai multă credință decît m-am străduit eu să ajung înțelept, convins că înțelepciunea se învață ca orice meserie că totul e o chestiune de voință, de abnegație și de tenacitate. Zîmbesc, în timp ce mă revăd adolescent pornit să știu să aflu totul despre cei șapte înțelepți ai Greciei antice, dar nu mă mai stînjenește deloc faptul că eram caraghios. E oare un început de victorie asupra mea? m-am întrebat. Nu cred. Nu îndrăznesc să cred și mă tem că am dreptate să mă îndoiesc. Ar fi prea frumos să nu-mi mai pese în general de ridicol. Alte lucruri s-au schimbat, probabil, în modul meu de a privi în jur, de a înțelege ce e bine și ce e rău... Pe vremea aceea, de pildă, nu mi-a trecut niciodată prin cap un gînd care acum, poate din cauza vîrstei, mă obsedează: că forma cea mai subtilă în care ni se înfățișează un mister este banalitatea, că banalitatea este, probabil, cea mai secretă realitate din cele ce ne înconjoară. M-aș fi uitat lung — își bate joc de mine? — la cel care mi-ar fi spus că adevărata fericire e prozaică și că înțelepciunea este arta de a fi banal, de a nu pierde nimic din farmecele banalității. Eram sigur că fericirea și înțelepciunea sînt ascunse sub o mie de văluri, că ele nu se dezvăluie decît după o lungă și norocoasă inițiere. Drept care, în loc să năvălesc în viață, cum ar fi fost normal, îmi petreceam toate după-amiezele între patru pereți.

E adevărat că defectele mele și împrejurările au colaborat ca să mă împingă în această confuzie. Soarta mă aruncase într-o cameră, singur. Nu trebuia să dau socoteală nimănui în privința modului cum îmi petreceam timpul. Eram stăpîn absolut peste sărăcia mea, aproape lucide, și peste singurătatea mea. Cînd mă întorceam de la liceu și închideam ușa în urma mea, puteam să fac ce doream în încăperea modestă, practic nemobilată, care a însemnat pentru mine, trei ani, Bucureștiul. In plus, eram pe cît de izolat, pe atît de sălbatec. Nu știusem să-mi fac prieteni între colegii mei. Nu mă vizita nimeni, nu mă duceam la nimeni. S-ar zice că soarta aranjase lucrurile în așa fel încît să găsesc, pentru tot ce-mi lipsea, o compensație fericită în lectură. Alte ispite, concrete, pe care să le refuz, ori să le accept, nu existau. De bani, să mă duc la cinema sau la teatru, nu dispuneam. De hoinărit pe străzi, de unul singur, mă săturasem. Astfel că, aproape fără să-mi dau seama, am convertit întreaga mea poftă de viață în ceea ce îmi putea oferi lumea paralelă a cărților..

Curînd, nopțile mele n-au mai fost decît în parte nopți. Au devenit o minunată, captivantă, aventură. Citeam, după care înnegream caiete întregi cu nimicuri și vorbe mari pe marginea celor citite. Imi sacrificam parțial obligațiile școlare, adîncindu-mă în cărți care nu-mi foloseau la nimic, decît să-mi umplu după-amiezele și să mă duc a doua zi, la liceu cu ochii cîrpiți de somn, neglijam și drepturile vîrstei, dar ce conta? Cărțile însemnau pentru mine mai mult decît azi. Acum nu mai sînt deloc sigur că îmi e de ajuns o cameră plină cu cărți pentru a avea sentimentul că trăiesc, însă atunci eram ferm convins că nu există ceva mai minunat pe lume decît să citești. N-am visat să călătoresc, să văd locuri îndepărtate, exotice, în schimb am visat să fiu custodele unei biblioteci înzăpezite cîteva luni pe an cu depozite mari de lemne lîngă depozitele de cărți. De altfel, deși astăzi nu mai împărtășesc același entuziasm nu mă mir că am avut pentru cărți mai mult respect decît pentru orice altceva. Am fost și am rămas un sedentar curios, care intră în panică dacă stă nemișcat, fără să facă nimic. Intr-un tren oprit în cîmp, îmi pierd răbdarea. De fapt, nu cunosc repaosul absolut. Dacă m-ar condamna cineva să stau cu brațele încrucișate și să aștept, aș prefera o muncă grea în locul acestui supliciu. Or cărțile mi-au asigurat din plin tocmai nevoia de mișcare stînd pe loc! Cu ajutorul lor am împăcat teama mea de necunoscut și dorința de a cunoaște, totuși. Am putut să rămîn inapt pentru aventură, în vreme ce mă lansam într-una fără să risc nimic altceva în afara situației mele școlare și a sănătății.

(va urma)

CONCEPTIA GRAFICA MATI BO./ IMAGO

Joseph HELLER

DECRETUL 22

Apărut la zece ani după Catcher in the Rye, **romanul lui Heller** Catch 22 **(1961) avea să se înscrie în tradiția postbelică a tineretului intelectual american de a se racorda la existențialismul european, întorcînd spatele valorilor tradiționale americane, abandonînd** The American Dream **ridicolului și deriziunii. „O iliadă fantezistă", cum a fost descris de critica americană a vremii,** Catch 22 **este epopeea absurdă a celui de al doilea război mondial. Escadrila staționată pe o insulă din Mediterana se conduce după o logică aparentă, devenită de multe ori o simplă logică de limbaj. Misiunile de zbor, a căror cifră crește mereu, astfel că eroii nu mai pot spera în nici o încheiere, sînt efectuate — doar pentru a raporta un număr cît mai mare raiduri — asupra unor obiective fără importanță strategică sau deja cucerite. Administratorul birocrat Milo, devine, din adjutant al escadrilei, șeful unei organizații multinaționale fondată pe domnia arbitrariului, în care adversarii de război devin parteneri egali. Finalul romanului ni-l arată pe Milo conducător absolut al Orașului Etern, și puterea discreționară triumfînd peste tot. Distruși unul cîte unul, opozanții sînt reduși la antieroul Yossarian, căruia puterea îi întinde cea mai gravă capcană.**

Cînd avionul ajunse pe sol, văzu că Roma era în ruine. Aerodromul fusese bombardat cu opt luni înainte și maldărele înălțate din moloz alb fuseseră adunate cu buldozerele în mormane întinse de ambele părți ale intrării pînă la gardul de sîrmă ghimpată care înconjura terenul. Coliseul era un schelet descărnat, și Arcul lui Constantin se prăbușise. Apartamentul tîrfei lui Nately era o ruină. Fetele dispăruseră, și singura acolo rămăsese bătrîna. Ferestrele apartamentului fuseseră smulse. Ea stătea înfofolită în pulovere și fuste, purtînd pe cap o basma întunecată. Ședea pe un scaun de lemn lîngă un reșou încins, cu brațele încrucișate, fierbînd apă într-un vas tocit de aluminiu. Vorbea tare de una singură cînd Yossarian intră pe ușă și începu să se tînguie de cum dădu cu ochii de el.

„Duse", se văită ea înainte ca el să apuce să întrebe. Luîndu-și umerii în palme, se legăna înainte și înapoi, jelind, în balansoarul ei. „Duse".

— Cine-i ?

— Cine ?

— Toate. Toate fetițele, sărăcuțele.

— Unde ?

— Afară. Alungate în stradă. Duse toate. Toate bietele fete.

— Alungate de cine ? Cine a făcut asta ?

— Soldații aceia albi cu caschete albe și tari și cu bastoane. Și carabinierii noștri. Au venit cu bastoanele și le-au alungat. Nu le-au lăsat nici măcar să-și ia hainele. Săracele. Le-au alungat pur și simplu în frig.

— Le-au arestat ?

— Le-au alungat. Pur și simplu le-au alungat.

— Bine, dar de ce, dacă nu voiau să le aresteze ?

— Nu știu, zise bătrîna. Nu știu. Cine o să aibă grijă de mine ? Cine o să aibă grijă de mine, acum că săracele fetițe s-au dus ? Cine va avea grijă de mine ?

— Trebuie să fi existat o rațiune, insistă Yossarian, împingîndu-și pumnul în palmă. Nu pot pur și simplu năvăli aici și a-[illegible] pe toată lumea.

— Nici o rațiune, se tîngui bătrîna. Nici una.

— Ce drept aveau ?

— Decretul 22.

— Ce ? Yossarian îngheță de teamă și alarmă și începu să simtă furnicături în tot trupul. Ce ai spus ?

— Decretul 22, repetă bătrîna, bălăngănindu-și capul înainte și înapoi. Decretul 22. Decretul22 spune că au dreptul să facă tot ceea ce nu-i poți împiedica să facă.

— Ce dracu spui acolo ? se întoarse Yossarian către ea cu un strigăt furios, sălbatic. De unde știi că a fost vorba de decretul 22 ? Cine ți-a spus de decretul 22 ?

— Soldații cu bastoane și căști. Fetele plîngeau. „Am făcut ceva rău ?" spuneau ele. Bărbații au zis că nu, dar continuau să le împingă cu bastoanele spre ușă. „Atunci de ce ne dați afară ?" au spus fetele. „Decretul 22", au răspuns ei. „Ce drept aveți ?", ziceau fetele. „Decretul 22", ziceau bărbații. Tot ce erau în stare să spună mereu era „decretul 22, decretul 22". Ce înseamnă asta, decretul 22 ? Ce-i decretul 22 ?

— Nu ți l-au arătat ? întrebă Yossarian, înăbușindu-se de furie și neputință. N-ai reușit să-i faci măcar să ți-l citească ?"

— Nu sînt obligați să ne arate nouă decretul 22, răspunse bătrîna. Scrie în lege că nu sînt obligați.

— Ce ? în care lege ?

— În decretul 22.

— Oh, la naiba, exclamă Yossarian cu amărăciune. Bănuiesc că nici nu-l aveau.

(...) Yossarian lăsă ceva bani în poala bătrînei — curios cîte nedreptăți părea să repare gestul de a da bani — și se năpusti afară din apartament, blestemînd vehement decretul 22 în vreme ce cobora pe scări, deși știa că acesta nici nu există. Decretul 22 nu exista, de asta era sigur, dar n-avea importanță. Ce conta era că fiecare credea că există, și asta era mult mai rău, pentru că nu exista nici un obiect sau text pe care să-l ridiculezi sau să-l respingi, să-l acuzi, să-l critici, să-l ataci, să-l amendezi, să-l urăști, să-l înjuri, să-l scuipi, să-l sfîșii în bucăți, să-l calci în picioare sau să-i dai foc. (...)

— Te trimitem acasă.

Era, firește, un decret care...

— Decretul 22 ? întrebă Yossarian.

— Rirește, răspunse amabil colonelul Korn, după ce expediase garda zdravănă formată din masivii oameni ai poliției militare cu o mișcare nepăsătoare a mîinii, încuviințînd ușor sfidător — la fel de relaxat ca întotdeauna cînd putea fi cît mai cinic. Ochelarii săi pătrați, lipsiți de rame, scînteiau de tainic amuzament în timp ce-l privea pe Yossarian. La urma urmei, nu putem pur și simplu să te trimitem acasă fiindcă refuzi să mai zbori și în alte misiuni și să păstrăm restul oamenilor aici, nu-i așa ? N-ar fi din cale afară de drept față de ei.

— Ai a dracului de mare dreptate ! lăsă să-i scape colonelul Cathcart, tîrîndu-se încoace și încolo, greoi ca un taur fără suflu, gîfîind și bosumflîndu-se furios furios. Mi-ar place să pun să-l lege fedeleș și să-l arunc la bordul fiecărui avion care pleacă în misiune. Asta mi-ar place să fac

Colonelul Korn făcu semn colonelului Catchcart să-și țină gura și îi zîmbi lui Yossarian. „Știi, într-adevăr ai îngreunat tare viața colonelului Cathcart, observă cu bună dispoziție amuzată, ca și cum faptul nu l-ar fi deranjat de fel. Oamenii sînt nefericiți și moralul a început să se deterioreze. Și totul din vina ta.

— E vina voastră, ripostă Yossarian, pentru că ridicați mereu numărul misiunilor.

— Nu, e vina ta pentru că refuzi să zbori în ele. Oamenii erau fericiți să zboare oricîte misiuni le-am fi cerut cîtă vreme erau convinși că nu există altă alternativă. Acum le-ai dat speranță, și sînt nefericiți. Așa că toată vina e a ta.

— Omul ăsta nu știe că se poartă un război ? întrebă mohorît și fără să-l privească pe Yossarian colonelul Catchart. încă tîrîindu-se înainte și înapoi.

— Sînt timpuri critice, afirmă colonelul Cathcart pe un ton iritabil din cel mai îndepărtat colț al biroului, fără să-i dea nici un fel de atenție colonelului Korn.

— Foarte critice, într-adevăr, admise placid colonelul Korn. Tocmai am avut parte de o schimbare de comandanți deasupra, așa că nu ne putem permite o situație care să ne pună într-o lumină rea față de generalii Scheisskopf sau Pecken. Nu asta ai vrut să spui, colonele ?

— N-are nici un fel de patriotism?

— Nu vrei să lupți pentru țara ta? întrebă colonelul Korn, imitînd tonul rigid și sigur de sine al colonelului Cathcart. Nu vrei să-ți dai viața pentru colonelul Cathcart și pentru mine ?

Yossarian se încordă, uimit și alarmat, la auzul concluziei colonelului Korn.

— Ce-i asta ? exclamă el. Ce legătură aveți voi cu țara mea ? Nu sînteți una și aceeași.

— Cum ne poți separa ? se întrebă colonelul Korn cu un calm ironic.

— Așa e, strigă patetic colonelul Cathcart. Ești fie pentru noi, fie împotriva noastră. Cale de mijloc nu există

— Cred că te-a prins, adăugă colonelul Korn. Ești fie de partea noastră fie împotriva țării tale. E simplu.

— O, nu, colonele. Nu înghit eu una ca asta.

Colonelul Korn era netulburat.

— Sincer, nici eu. Dar toată lumea o va face. Așa că asta-i (...) Colonelul Cathcart vrea să fie general, și eu vreau să fiu colonel plin, așa că de asta te trimitem acasă. (...) Să faci doar și tu cîteva lucruri pentru noi, și atunci...

— Ce fel de lucruri ? întrerupse Yossarian, cu neîncredere agresivă.

— Oh, fleacuri, lucruri fără importanță. Serios, e un tîrg foarte generos cel pe care-l facem cu tine. Noi vom da ordinul ca să te reîntorci acasă — realmente o vom face — și tot ce va trebui să faci tu în schimb este...

— Ce? Ce trebuie să fac ?

Colonelul Korn rîse scurt.

— Să ne placi.

— Să vă plac ?

— Exact, zise dînd din cap colonelul Korn, încîntat peste măsură de surpriza sinceră și uluiala lui Yossarian. Să ne placi. Să te alături nouă. Să fii unul de-al nostru. Să vorbești numai de bine despre noi aici și cînd te întorci acasă. Să devii unul de-ai noștri. Nu se cheamă că cerem prea mult, nu-i așa ?

— Vreți doar să vă plac ? Asta-i tot ?

— Asta-i tot.

— Asta-i tot ?

— Doar să descoperi în inima ta că ne placi.

Yossarian vru să rîdă încrezător cînd observă cu uimire că omul spunea adevărul.

— N-o să fie ușor, rînji el.

— O, va fi mult mai ușor decît crezi. Vei fi surprins cît de ușor este să ne placi odată ce începi. (...) Îți vom face drumul cît mai lesnicios, vei vedea. Te vom face maior și o să-ți mai dăm o medalie. Căpitanul Flume deja lucrează comunicatul de presă care va zugrăvi valoarea ta în bătălia de la Ferrara, adînca și impresionanta ta loialitate pentru echipă și dedicația ta totală față de datorie. Frazele acestea sînt de fapt citate, să știi. Te vom glorifica și te vom trimite acasă erou, rechemat de Pentagon din rațiuni morale și de publicitate. Vei trăi ca un milionar. Toată lumea te va înconjura ca pe o celebritate. Se vor face parăzi în cinstea ta și vei ține discursuri ca să aduni bani pentru război. O lume nouă și luxoasă te așteaptă deîndată ce vei deveni amicul nostru. Nu-i încîntător ?

(...) Ar trebui să fii un imbecil ca să arunci toate acestea doar de dragul unor principii morale, și tu nu ești un prost. Încheiem tîrgul ?

— Nu știu.

— Ai de ales între asta și curtea marțială.

— N-ar fi prea cinstit față de băieții din escadrilă, nu-i așa ?

— Ar fi odios, încuviință amabil colonelul Korn, și așteptă, privindu-l pe Yossarian cu răbdare și cu o licărire de intim amuzament.

— Dar ce naiba ! exclamă Yossarian. Dacă nu vor să mai zboare misiuni în plus, să se revolte și ei și să facă ceva așa cum făcut eu. Nu-i așa ?

— Firește, zise colonelul Korn.

— Nu-i nici o rațiune pentru care să-mi risc viața pentru ei, nu-i așa ?

— Sigur că nu.

Yossarian se hotărî, cu un zîmbet scurt.

— Am încheiat tîrgul ! anunță triumfător.

prezentare și traducere
Alina MUNGIU

Colectivul de redacție: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef adjunct), Mariana CODRUȚ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Daniel DIMITRIU, Alexandru DOBRESCU (redactor șef), Codruța Gabriela GAVRIL, Valeriu GHERGHEL, Mădălina GRIGORAS (prezentare grafică), Ion HADÂRCĂ, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP (secretar general de redacție), Horia ZILIERU.

Administratia: București. Calea Victoriei 115. tel (90) 506618
REDACȚIA: IAȘI Casa cu absidă Centrul civic: telefon (981) 16242
PREȚUL UNUI EXEMPLAR: LEI 5

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O Box 12—201 telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.